

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2021. január – XX. évfolyam 1. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Meddig várunk?²

*Czigány Ildikó
jegyzete*

A teremtés
rendje⁴

*Varga Domokos György
készülő kettőskönyvéből*

Széki Réka
feltámadása⁸

*Szentgyörgyi László
novellája*

Népünk eredetéről¹²

Ralovich Béla dolgozata

A csodálatos
cédrusok¹⁹

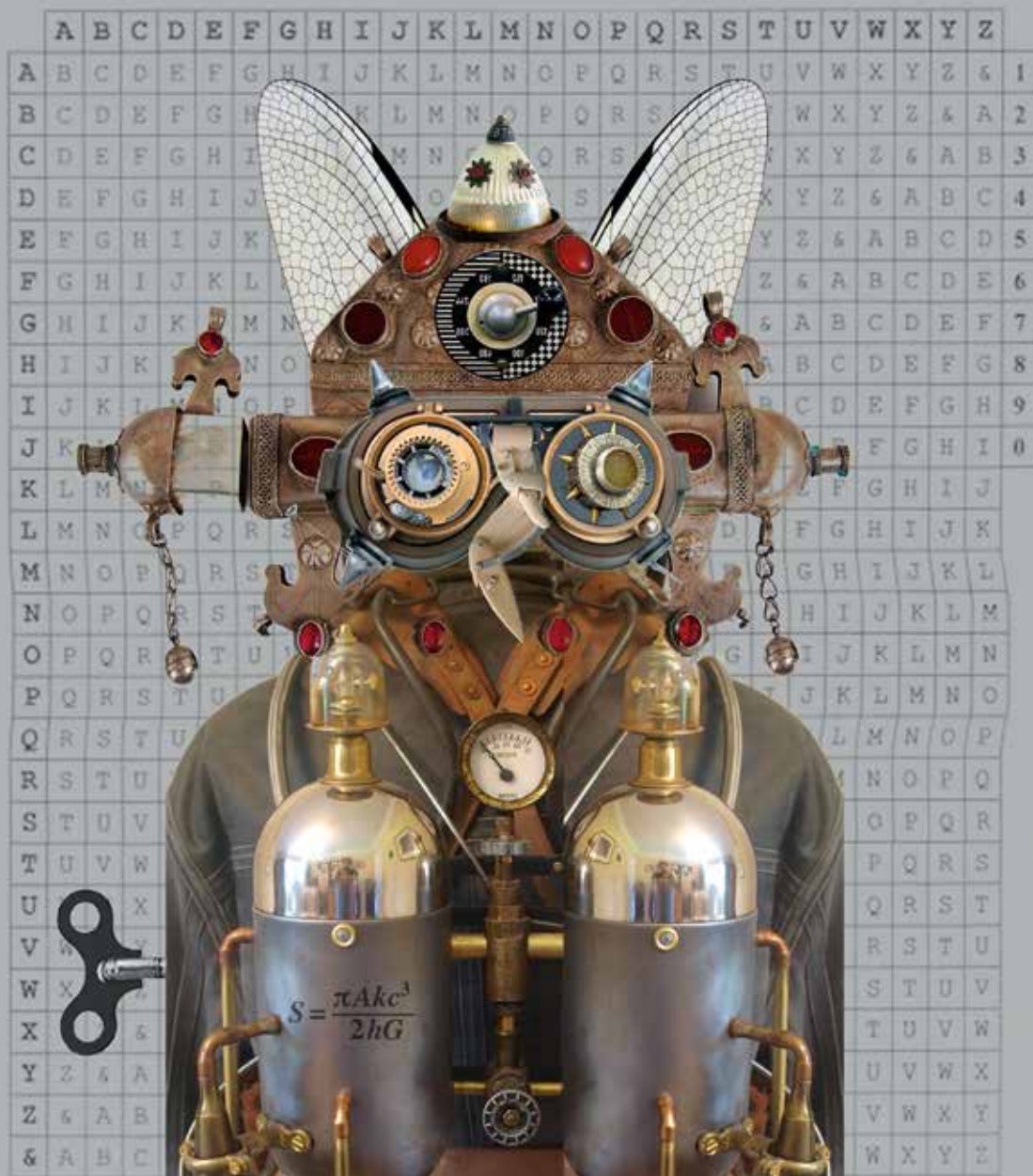
Tusnády László verse

Amíg a lovak
pihennek²¹

*P. Buzogány Árpád
novellája*

...à la Luxemburg²⁴

*Petrusák János
novellája*

COVID-19

Horkay István elektrográfija

CZIGÁNY ILDIKÓ

Meddig várunk?

Csillagkép

Sok jó válasz lehet. Az egyik: amíg nem lesz oltóanyag. Talán inkább az a kérdés, mire várunk. Várni sok mindenre lehet, és szoktunk is várni. A buszra. Egy álmosító előadás végére. Az ebédre, hogy jöjjön már. Különösen irritáló a várakozás, amikor a dugóban állok mérges gázokat pöfögve, és sem nem szép, sem nem hasznos, amit csinálok.

Mitől lesz mégis értelme a várakozásnak? Mitől lesz szép? Mitől telik meg tartalommal maga a várakozás, mielőtt még célja, tárgya elérkezne?

Volt, aki Godot-ra várt. Maradtak még egy kicsit. Van, aki gyermeke születésére vár. Azt mondjuk: várandós. Rá kell jönnünk, valójában folyamatosan várakozunk. Várjuk, hogy megérkezzünk, vagy hogy elinduljunk. Hiszen az idő sínjein utazunk. „Úton lenni jó” – írtam, amikor hosszú órákat töltöttem látszólag értelmetlen várakozásban az óceán felett repülve. Jó, mert nincs más dolgunk, mint várni a megérkezést. Szívünkben készülünk a találkozásra, mint Saint-Exupery rókája... Felkészülünk, összpontosítunk. Kihegyezett figyelemünkkel őrizzük a várakozást. És ugyanakkor kívül, felette vagyunk a kicsinyes teendőknél, nem cibálja nadrágom szarát a nyüzsgés. Kupéban, kajütben, volán mögött, felhők fölött elégedett mosollyal bámulunk bele a felfüggesztett időbe. Amikor állunk, mi vesztegelünk, az idő pedig szalad. Otthagyt minket. Amikor úton vagyunk (és úton vagyunk!), mi haladunk, az idő pedig – megáll.

Nos, az igazi várakozás ilyen! Időnek öltözöm, kinézek hajó-fejem ablakán...

– Ne viccelj! Otthon ülsz, és reméled, hogy egyszer újra kiözönlök az élet az utcára, átöleljük egymást nevetve, együtt hallgatjuk a zenét, együtt táncolunk, együtt sütjük a vacsorát, elmúlik a szagtalan félelem!

„Mauna” lett a világban. Csend és visszavont gondolatok. Megtorpant kezek. Félbehagyott mondatok. Várunk, várunk, mint egy türelmes állat. Sérült vad, elhagyott jószág. Nem tiltakozik. Várja, hogy véget érjen a nyomorúság: éhség, hideg, magány, fájdalom. Kiszolgáltatva az Ismeretlennek. Várunk, ahogy a kutya várja gazdája hazatértét. Várunk, ahogy a kotlós vár az élet első mozdulatára tollai alatt. Várunk, ahogy bagoly ül az ágon éjjel. Várunk türelemmel, ígéret nélkül. A kavics is kivárja, amíg homokká őrlí az idő. Az ember is kivárja, amíg testetlenné válik. Lemorzsolja magáról az anyag piszkait. Az Úr is vár minket. „Merre kószáltál?” – kérdezi majd szeretettel.

Arra várunk – a kételkedés titkos örömeivel –, hogy jöjjön a feloldozás, hogy érettek legyünk az elmúlásra.

Arra várunk – a kételkedés titkos örömeivel –, hogy jöjjön a feloldozás. Arra várunk, hogy érettek legyünk az elmúlásra. Arra várunk, hogy újra lelökje magáról a telet az élet, és virágba boruljon a lélegzetünk. Akkorát sóhajtok, hogy az ágról száz virágszirom repül az égbe!

Zamárdiban is egyedül szoktam üldögelni a parti lépcsőn, és várni mosolygós csendben, hogy leszálljon az este. Színek lépegetnek a sötétség felé, mint billentyűk a zongorán. Mire várok? Hát arra, hogy forduljon a Föld. Figyelem, amint fordul.

– Akkor... mégiscsak utazunk?

Igen, mondta puha, misztikus mosollyal a száján. Érted? Ez a bolygó fordul, forog, csaknem akkora sebességgel, mint ha repülőgépen utaznánk! Közben pedig egy pályát jár be a Nap körül. Vajon merre járunk éppen? Tessék mondani, hol vagyunk most? – cseng vissza egy idős hölgy hangja. Lepillantok. Frankfurt felett járunk, válaszolom neki. Érted? Látod? Suhanunk a Nap körül! Folynak a fények.

Itt is ez történik. Repülő szobámban ülök.

KIHAJOLNI VESZÉLYES!

Várni tehát jó. Emlékek és illúzió utaztat, emel. A túlpárt fényei. A távoli hegyek vonulata. Elérhetetlen jövő, ami szerencsére mindig továbboson, mielőtt rálépnénk ronda cipőtálpunkkal. Magával hív, biztat, vonz, amíg csak „prána” sistereg ereinkben – vektor a végtelenbe –, az élet örökölt, egyetlen ereje, hajtóműve.

Várni tehát jó. Mi több, a várakozás egyetlen igazi feladatunk a sebesen forgó, Föld nevű bolygón.

Kerek Imre versei
Virágillat

Menta, hegyéke, berki szellőrózsa
 szálaiból csokrot kötöttem,
 s elhoztam Neked, hogy tested, ruhád
 körülfonja fűszeres aromákkal
 ez a maroknyi
 mezei virág.

Amint vázába rakod őket:
 tarka színek, pezsdülő illatok
 futnak szét a szobában és ahogy
 felvilágol kint, majd betűz a nap

a szekrény tetején sárgálló
 birsalmák, körték fölarylanak,
 sugaras lényük velük elegyül.

Ilyen csokrot ezernyi férfi közt is,
 csak én nyújthatok át
 egyedül
 kedvesem, Neked.

Szívd a tüdődre kelyhük jószagát,
 porzójuk, szirmuk, levelük
 gyöngéden becézze kezéd!

**Dante találkozása
 Beatricével**

Amikor meglátta Beatricét,
 közeledni talpig arany ruhában,
 tudta: benne örök marad e kép,
 érinthetetlen, tiszta, makulátlan.

Az ösvényen szobor-meredten állva
 várt csak, szíve torkában lüktetett,
 S a lány jött felé, egyre közelebb;
 ahogy lépett, szikrázott tünde válla.

Tán egy röpke pillantást ha cseréltek,
 szólni szóval egyikük se mert.
 Harangszó hanzott és templomi ének,

ciprusillatot lélegzett a kert, –
 Ennyi volt. Ennyi?... Majd érte bolyongott
 Száműzöttként, megjárva Mennyet, Poklot.

A közelítő tél

Parafrázis Berzsenyi versére

Hervad már ligetünk. Lombok aranylanak:
 rőt kincs-garmada, mit szertekuszál a szél.
 Villanydrót fonalán fecske-zsinat zsibong,
 készülvén a Nagy Útra már.

Vadszőlő levelén vérszínű rozsdafolt.
 Rózsák ejtegetik földre a szirmokat,
 bólintgatva fejük. Árva rigó kutat
 árnytartó lugasom körül

fonnyadt szilvaszemek, tömpe barack után.
 Tókéim csupaszok mind, venyigéiket
 már nem dongja körül csíkos-arany darázs –
 a szüret dala csöndbe holt.

Óh, a szárnyas idő hirtelen elröpül, –
 nézzük kékbe-tünő röpte ívét együtt
 kedves, sejtve mi vár még ezután reánk.
 Minden csak jelenés, tudod.

Nézzük hát derüsen, hogy hamar elvirít
 tavaszunk koszorú-bimbaja. Int az ősz:
 ízleljük piruló, zsenge gyümölcsseit,
 nektárját, amíg élhetünk.

Dante és Beatrice találkozása – Gulácsy Lajos festménye

VARGA DOMOKOS GYÖRGY

A teremtés rendje

VEGYÜK ÉSZRE: annak tisztázása, hogy miként történhetett a világ s benne az élet keletkezése, milyen szerepet játszhatott ebben Isten, s a Teremtő Istennel túl juthatott-e szerep benne az Élő Istennek, mindez nem kevesebbet dönthet el, mint azt, hogy MITŐL OLYAN A VILÁG, MINT AMILYEN, s hogy ISTENI VAGY EMBERI KÖZREMŰKÖDÉssel JOBBÁ TEHETŐ-E.

Logikus érvelés útján (és meggyőző, tudományos alaposágú cáfolat híján) elfogadtuk: a világ teremtését olyasvalakinek kellett elindítania, aki az első pillanattól fogva tudta (előre számolt vele), hogy egyszer majd értelmes lény – az ő hatalmas művét értelmezni és értékelni képes ember – születik.

A testi, lelki és szellemi szintek (minőségek) nyomába eredvén, meggyőző ellenérvek híján szintén elfogadtuk, hogy belső szentháromságunkkal a Teremtő arra tett képessé bennünket mint emberi egyedet és emberiséget, hogy hozzá tudjunk járulni a világ s benne önmagunk teremtéséhez, gazdagításához, jobbításához.

VEGYÜK ÉSZRE: a természetfeletti (anyagi világon túli) erő beavatkozásának tényét és logikáját tudományos (anyagelvű) módszerekkel nem lehet kutatni és nem lehet bizonyítani. Ezekre legfeljebb megszületett műve alapján, visszamenőleg, logikai úton következtethetünk, figyelembe véve és elfogadva a tudomány valódi, nem feltételezéseken alapuló, cáfolhatatlanul bizonyított eredményeit.

VEGYÜK ÉSZRE: a tudományosnak nevezett világnézet az anyagelvűségre (materializmusra) való erős készítése miatt egyfelől szigorúan következetes (amennyiben szigorúan elutasítja a természetfeletti világ létezését, működését, befolyását), másfelől ugyanennyire földhözragadt (amennyiben egyoldalú és együgyű módon nem hajlandó tudomást venni a természetfeletti világ létezését igazoló napi, személyes tapasztalatokról).

SZÖGEZZÜK LE: amíg tudományos módszerekkel, megismételhető eljárással mi magunk nem tudunk olyan természetes körülményeket teremteni, amelyek között élettelen anyagokból, véletlenszerűen, élő sejtek és élő szervezetek, s végezetül értelmes, gondolkodó lények keletkeznek, addig sem azt nem jelenthetjük ki hitelesen és cáfolhatatlanul, hogy a világ teremtéséhez nem volt szükség Teremtőre, sem azt, hogy a működéséhez nincs szükség Isten beavatkozására.

VEGYÜK ÉSZRE: az egyoldalúság (együgyűség) kettős természetét: merev, de következetes nézőpontjával az anyagelvű tudomány eddig is nagyon sokat segített, és nyilván ezután is sokat segíthet az anyagi világ, ezen keresztül pedig az egész világegyetem felfedezésében, megismerésében. Tudomány nélkül Isten művének olyan csodálatra méltó, szó szerint elképázható részletei, mint például az élőlények logikus felépítése, szerkezeti és működési rendje, a DNS-ek és az RNS-ek világa – mind-mind rejtve maradtak volna az emberiség előtt. A szí-

gorúan anyagelvű tudomány másfelől azonban következetesen akadályozza (széles körben gátolja) a világegyetem természetfeletti részének (összetevőinek) tudományos igényességű, de mégsem anyagelvű megismerését, értelmezését.

FOGADJUK EL: ahova a tudomány nem érhet el, ott helyénvaló az emberi értelemre, logikára és személyesen átélt, hitelt érdemlő tapasztalatokra hagyatkozni.

Teremtő és Élő Isten

LÁSSUK BE: nincs értelme azt feltételezni, hogy a világ megteremtésében oly hatalmas cselekvőkészséget mutató Teremtő a művelet elindítása után teljes semmittevésre kárhóztatta volna önmagát. Nincs értelme – mert nem logikus – azt feltételezni, hogy teljesen magára hagyta volna az Élet teremtésének és szerveződésének folyamatát, például oly módon, hogy a különféle lelki és szellemi minőségek kimunkálását vagy a különböző fajok (köztük az emberi faj) megalkotását csakis a természetre, ezen belül az ún. evolúcióra bízta volna.

LÁSSUK BE: egy ilyen feltevésnek csak akkor lenne létjogosultsága, ha megbizonyosodhatnánk arról, hogy a Teremtő a teremtés folyamatának eredményeit és következményeit a kezdetektől fogva teljes pontossággal előre láthatta és tudhatta, s emiatt vált volna eleve okafogyottá (szükségtelenné) a bármikori beavatkozása. Több logikus érv is szól azonban e feltételezés helyénvalósága ellen.

*...minden ember képes a saját elméjében
saját világképet alkotni, képes
ezt képzelni az egyetemes valóságnak...*

Azáltal, hogy a Teremtő ÉN-tudattal áldott meg bennünket, minden ember képes a saját elméjében (elméjével) saját világképet alkotni, képes ezt képzelni az egyetemes valóságnak, ebből kiindulva törekedni a külső valóság megváltoztatására, s törekedni arra, hogy másokkal is a saját világképét és a saját változtatási szándékait fogadtassa el mint igazat és helyénvalót. Minden egyes kisgyermekkel egy-egy újabb, örökösén épülő-alakuló, az egyetemes külső világra is kiható belső, személyes világ születik. Ebből következően: ahány ember, annyi világ s annyi teremtő. Ha csak szerény emberi léptékben is, de a teremtő ember és emberiség mindenképp hozzáteszi a világegyetemhez a magáét. S ha saját szabadságköre mégoly szűkös is, ennyi is elegendő ahhoz, hogy teljesen és pontosan még a hatalmas Teremtő se láthasson mindent előre.

Ennélfogva lássuk be: sokkal értelmesebb és logikusabb azt feltételeznünk, hogy mivel hatalma és képessége a világegyetem megteremtése után is lehetővé tette Teremtő Istennek a mindenkori beavatkozást, ezzel a szükséges módon és mértékben – mint Élő Isten – mindig is élt.

E megalapozott, logikus érvelés nyomán fogadjuk el: az nem lehet kérdéses, hogy nemcsak a Teremtőnek, de az Élő Istennek is léteznie kell (a kettőnek logikusan egy személyben), és ő a mindenkori jelenünkben is beavatkozik a teremtés folyamatába, az emberiség sorsának alakulásába (alakításába). Csupán az lehet helyénvaló és boncolgató kérdés, hogy ezt miképpen teszi: külön személyre (emberi egyedekre) szólóan (pl. gondviseléssel), vagy nagyobb léptékű, az emberiség egészének sorsát szem előtt tartó beavatkozással. De mindkettő is lehet igaz egyszerre. (A maga idején választ keresünk a kérdésre.)

A teremtés logikája

VEGYÜK ÉSZRE: minden, teremtésre irányuló szellemi tevékenységnek megvan a maga természetes logikája (logikus menetrendje). Nincs okunk feltételezni, hogy ez lényegét tekintve más lenne a természetfeletti (anyagtalan) és a természetes (anyagi) világban, ezért egészen addig, amíg nem keveredünk feloldhatatlan ellentmondásba, fogadjuk el, hogy „amint fent, úgy lent”, és hogy „sem Isten, sem ember nem adhat mást, csak mi lényege”, vagyis az emberi teremtő logika ismeretében Isten teremtő logikájára nézvést is levonhatók helyénvaló következtetések.

FOGADJUK EL, hogy mielőtt Isten nekilátott volna az ember megteremtésének, csupán általános, körvonalazatlan (testetlen) vágyak ébredhettek benne:

- Társra vágyhatott: egyfajta lelki, szellemi élőlényre;
- olyan lényre, aki értelmezni és értékelni tudná művét;
- olyan lényre, aki képes lenne besegíteni a teremtésbe, a világ jobbításába;
- olyan lényre, akinek létezésében örömet és hasznát lelhetné: képes lenne felkelteni az érdeklődését, izgalommal eltölteni, alkotásával (művészetével) gyönyörködtetni, önálló gondolkodásával és teremtő igyekezetével önnön teremtőjét új ismeretekhez (élményekhez, újdonságokhoz) juttatni.

LÁSSUK BE, hogy Istennek ezek után lépésről lépésre végig kellett gondolnia: HOGYAN? Hogyan tudhatná vágyait beteljesíteni? Hogyan juthatna el az általános (testetlen) vágyakozástól a konkrét (testet öltött) megoldásig? Hogyan tudhatna egy testtel, lélekkel, szellemmel megáldott, értelmes, izgalmas, gyönyörködtető élőlényt teremteni?

VEGYÜK ÉSZRE:

- Ahhoz, hogy testet öltött társat teremthessen, Istennek előbb létre kellett hoznia az anyagi világot;
- ahhoz, hogy élő társat alkothasson, előbb létre kellett hoznia az élővilágot;
- ahhoz, hogy lelki társat alkothasson, előbb létre kellett hoznia egy új fajta (anyagba foglalt) lélekvilágot;
- ahhoz, hogy szellemi társat alkothasson, előbb létre kellett hoznia egy új fajta (anyagba foglalt) szellemvilágot;
- ahhoz, hogy értelmes társat alkothasson, össze kellett hangolnia a lélek- és szellemvilágot;
- s mindene előtt meg kellett alkotnia mindeme világok fogalmát.

LÁSSUK BE: ahhoz, hogy létrehozhasson egy összehangolt, működőképes világegyetemet, Istennek előbb meg kellett alkotnia az ehhez szükséges teremtési és működési elveket:

- az anyagi világ,
- az élővilág,
- a lélekvilág,
- a szellemvilág
- és az értelmes emberi lét

vonatkozásában. Ennek megfelelően jelöljük az egyes elveket ezekkel a fogalmakkal: anyagelv, életelv, lélekelv, szellemelv, értelemelv.

LÁSSUK BE: ahhoz, hogy a már lefektetett elvek alapján Isten végrehajthassa világegyetemének megteremtését, s az idők végezetéig fenntarthassa ennek működőképességét, meg kellett alkotnia törvényeit; méghozzá a világegyetem egészére vonatkozóan a matematikai; az anyagi és élővilágra vonatkozóan a természeti (fizikai, kémiai, biológiai); az anyagba foglalt lélek- és szellemvilágra vonatkozóan pedig a természetfeletti törvényeit.

Az elvek és törvények birtokában Teremtő Isten nekiláthatott hatalmas műve megvalósítási tervének és végrehajtási programjának megalkotásához. Fogadjuk el, hogy sorban ki kellett ötlenie a következőket: *(az anyagelvet követve)*

Hogyan teremthető Igéből egységes anyagi világrend, végtelenül kicsi elemi részecskékből végtelenül hatalmas világegyetem, térrel és idővel, megnyugtató állandósággal és termékeny változékonysággal, vonzásokkal és taszításokkal, egyesülésekkel és szétválásokkal, keletkezésekkel és elmúlásokkal.

(az életelvet követve)

Hogyan teremthető élettelen anyagi elemekből (részecskékből) élőlény: önszabályozó és önszaporító létező.

Hogyan tartható fenn az életképessége.

Kiss Viktor festménye

Hogyan lehet fokozni életrevalóságát, alkalmazkodóképességét.

Hogyan lehet rávenni – miféle utasításokkal, anyagba foglalt ősinformációkkal – az ön- és fajfenntartásra (táplálékszerzésre, szaporodásra, utódgondozásra).

Hogyan építhető fel az élőlények összességéből egy szilárd alapokon (általános érvényű természeti törvényeken) nyugvó, egységes, összefüggő, összehangolt élővilág, örökös keletkezésel és elmúlással, szüntelen alkalmazkodással és megújulással, táplálékláncokkal és körforgásokkal.

Hogyan oldható meg az élőlények egyed- és törzsfajlódása, a legegyszerűbb egysejtűektől eljutva ahhoz a páratlanul összetett lényig – s e lények közösségéig –, amely akár a végtelenül hatalmas világegyetemet és akár a végtelenül kicsi elemi részecskéket is kész felfedezni, s készen áll ezek természetes adottságait, tulajdonságait a maga javára fordítani, a saját teremtő munkájához hasznosítani.

(a lélekelvet követve)

Hogyan lehet a már életképes, de még élettelen anyagot életre kelteni: éltető erővel (energiával) ellátni, lélekcserével beoltani.

Hogyan lehet a lélekcserét olyan utasítással (ősinformációval) ellátni, amely lehetővé teszi a különböző szintű lélekműködés kifejlődését és működését.

Hogyan lehet az élőlényeknek egyéniséget és önállóságot (ÉN-t) adni, hogy egyéni módon élhessék, tapasztalhassák meg a világot, s ugyanilyen egyéni (változatos) módon befolyásolhassák, alakíthassák.

Hogyan lehet lazítani az anyagba (sejtekbe) kódolt szigorú köteleken: csökkenteni a genetikai utasítások (ősinformációk, ösztönök) közvetlen irányító szerepét, és megteremteni és

megerősíteni az egyéniséget (ÉN-t) befogadó (hordozó) lélek eligazító, önszabályozó szerepét.

Hogyan lehet értékelő (értéktelítő) képességet („ez jó vagy rossz?”) telepíteni az ÉN-be.

Hogyan lehet minél változatosabb egyéniségeket (ÉN-eket) teremteni, számukat megsokszorozni, hogy összességükben minél jobban hozzájárulhassanak a lélektapasztalatok megszorodásához, a lélekvilág fejlődéséhez, gazdagodásához.

Hogyan lehet az egyéni és közösségi lélektapasztalatokat az élőlények ÉN-jében rögzíteni, s az ÉN- és közösségképződést elősegítő információkat továbbörökíttetni.

Hogyan lehet olyan egységes lélekvilágot teremteni, amelyben a törzs- és egyedfejlődés magasabb szintjein álló élőlények – a saját ÉN-jük függvényében – képesek ráhangolódni:

- más élőlényekre;
- a saját küldetésükre;
- az egyetemes isteni értelemre és igazságra;
- a személyes gondviselésre.

Hogyan lehet minél változatosabb egyéniségeket (ÉN-eket) teremteni, számukat megsokszorozni...

Hogyan lehet olyan egységes lelki nyelvet teremteni, amelynek segítségével az egymásra hangolódó lények külön fogalmak nélkül is képesek közölni egymással érzelmeiket és szándékaikat.

(a szellemelvet követve)

Hogyan lehet az anyagba foglalt utasításokon, genetikailag kódolt ösztönös cselekvések kötöttségén lazítani, s a törzs- és egyedfejlődés magasabb szintjein álló élőlényeknél megteremteni a viszonylagos szellemi önállóságot: az önálló gondolkodásra és cselekvésre való képességet és hajlandóságot.

Hogyan lehet képessé tenni az embert a belső és külső valóság tudatos (elvonat, logikus, észszerű) szemlélésére.

Hogyan lehet elérni, hogy saját belső valóság- és igazságképe alapján a külső valóság átalakítására, újratemelésére törekedjen.

Hogyan lehet olyan egységes, összehangolt szellemvilágot teremteni, amelyben a törzs- és egyedfejlődés magasabb minőségi szintjein élő emberi lények (ÉN-ek) képesek közös fogalomkészletet alkotni és használni, ismereteiket (felismeréseiket) egymással közölni, ily módon téve lehetővé szellemük és szellemiségük kiterjesztését, szellemi termékük megosztását, közös továbbfejlesztését és hatása megsokszorozódását.

(az értelemelvet követve)

Hogyan lehet a szellemvilágot a test- és lélekvilággal úgy összehangolni, hogy az emberi egyedek és közösségek együttes boldogságérzete a lehető legmagasabb szintet érje el.

FOGADJUK EL: mindeme feladatok (teendő) számbavétele után Isten nekiláthatott hatalmas műve kivitelezésének.

KÖVETKEZIK: A megvalósítás logikája

Simek Valéria

Központi helyen

A amikor már berendeztük életünk terét, újra sóvárogva néztük a prospektusokban a spárheltek. Milyen jó lenne újra körbe állni pattogó melegét, a sütőből kiguruló sültkrumplikát égető héjukkal székre szedegetni. Hallgatni a félrehúzott fazékban a víz sustorgását, s érezni a konyhát betöltő finom falatok illatát. Azt a központi helyet, ahol melege köré gyűltünk mindannyian, s hátat adtunk a mindennapiért. Azt a meleget, biztonságot, fiatalságot együtt újra átélni, amikor még ott, és akkor, mind együtt voltunk. Tudom, hogy ez ma már hamu alá roskadt tűz.

A szerző Isten logikája – Az Élet logikája című kettőskönyvének már megjelent fejezetei a Búvópatak korábbi számaiban olvashatók.

Debreczeni Tibor

Levél a karanténból

Kedves Barátom!

Gondolom, te is voltál már olyan állapotban, amikor nagyon utáltad önmagadat. De nemcsak önmagadat, mindent, a világot is. Amikor ilyeneket mondtál: Undorodom, tehát vagyok. Irigylem Dezső Dórát, aki most teremti, ő sem fiatalon, maga köré az idillt. És ezt meg is írja, szépen.

A legutóbbi levelémhez kapcsolódva, többen megjegyezték: milyen jó, hogy én még öregeken is képes vagyok vigasztaló sorokat papírra vetni, olyanokat, amelytől feldobódhat az olvasó, s hogy ez milyen megnyugtató. Ahogy kikászálódtam az említett undorodós állapotból, határozta el, ne láttassam magam rózsaszín szemüveggel, írok levelet a karanténból.

Ez az aggkori élet, vírusos félelemmel meg betegségekkel megtévezve, igencsak egyhangú, idegrángásos, leépülő élet. Nincs semmi, amiért lelkesedni tudnék, miként régebben, nincs közösségi feladat, amit meg lehetne oldani. A családtól el vagyunk rekesztve, el a kuckós társaságunktól, nem vehetünk részt az unokánk házépítésében, nem foglalkozhatunk a kürti „birodalmunk” újraindításával, s nem játszhatunk a dédunokáinkkal sem. Be vagyunk a hét toronyba zárva. Az internetes vizuális világ nekünk csak pótlék, a feleségem meg mindig is elzárkózott előle. Nincs tanítási lehetőség, nincs módom közönség elé állni, noha még minderre képes volnék. Lehetne többet olvasni, de a régi betűk aprókká váltak. Lehetne írni, talán még volna is mit, de furcsa mód ritkásan van rá idő. Hogy miért? Szűkölködöm a derűs hangulatban, a nyugodalmas napokban. Írni meg csak úgy tudok.

Mivel is telnek a napok? Sok nyüglődéssel. A felkeléssel járó hercehurcával, a különféle testi fájdalmak regisztrálásával, kenőcsök kenegetésével, gyógyszerek bevételével, WC körüli teendőkkal, takarítással, váratlan és bejártott betegségekkel – a mi korunkban minden nap hozhat és hoz is fájdalmas meglepetést – s az ezekkel járó izgalmakkal, aztán körülményes bevásárlásokkal, az étkezések megszervezésével és lebonyolításával, telefonos ügyintézésével, kedvvelhasztó hírek hallgatásával, délutáni maszkos sétával a néptelen utcákon. És nem is folytatom...

A feleségem persze, mihelyt jobban van, fertőtleníti, főz, néha köt valami ruhácskát a másfél éves dédunokának, én meg számítógép mellé ülök, információkat gyűjtök vagy ímélek, s úgy teszek, mintha gondolatokat rögzítenék. S ritkán levelet írok.

Csoda, ha azt sem tudjuk, milyen nap is van ma, s mi történt tegnap? Újabban emlékeztető feljegyzéseket írunk a naptárba, hogy segítsenek az emlékezésben. Ilyeneket: Itt volt Ági lányunk megpakolva. Ma Leventével jött Nagykovácsiból (12 éves dédunoka). Ma a 3 éves Julcsival. Hogy milyen csinos, okos kislány! Aztán: Vilka izomgörcs, Tibor vérnyomás, Ma ingerült hangulat, Házi orvos, Egy óras séta, Nyugdíj, Csekk feladása. Névnapi köszöntések. Facebook-os levél...

Mostanában több cikket, elemzést olvasok, hogy mennyi jó dolog származhat ebből a világvjárványból. Oldalakon keresztül sorolják; pozitív életszemlélet-váltás, istenfélelem-növekedés, erkölcsi megújulás, új módszerek meghonosodása az oktatás, ipar s a kereskedelem területén. És sehol nem olvasom, sajnálkozva; mint hullnak az öregek. S amikor közlik a halálhíreket, óh milyen felszabadultan s megnyugtató szándékkal közlik: csak krónikus betegséggel megvert öregek hunytak el. És semmi részvét, szegények, hogy megfulladtak, és milyen értékesek lehettek, míg nem kerültek a lélegeztetőre. Mintha csak azt lelkendeznék, semmi probléma, miként a nép egyszerű gyermeke mondja, hullik a férgese.

Én persze nem megnyugszom, mint, gondolom, a fiatalabbak, hanem folytatom a cidrizést. Mert akármennyire tudom is, hogy elérkeztünk a közeli véghez, és mondom is, bölcsnek mutatta magam, ám az igazság az, hogy nincs kedvem átfutlani a másik létbe, a nemlétebe.

Megyek a sarki patikába. Tablettás gyógyszert vásárolok. Hány darabost, kérde a gyógyszerész, akivel egyébként beszélgetni is szoktam.

...milyen felszabadultan s megnyugtató szándékkal közlik: csak krónikus betegséggel megvert öregek hunytak el.

– Dobozost, amelyikben sok van. Reménykednék, hátha megérem az utolsó szemet is. S aztán, mivel csak hárman vagyunk a patikában – a harmadik egy elmenőben lévő hölgy –, hogy miként jutott eszembe, hangosan kezdem mondani Berzsenyi versét, melyet még a gimnáziumban tanultam valamikor jó nyolcvan éve:

*Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér,
Csak titkon érző lelke ohajtva sejt:
Léted világít, mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.*

– Köszönöm – mondja a hölgy, mielőtt kilépne az utcára.
– De hogy jött a gyógyszerhez az Isten? – kérde a patikus.
– Valójában nem tudom. Valószínűen a sejtés szóról, hogy az élet végét is csak sejteni lehet. Még vírus idején is.

Remélem, lesz még következő levél is.

Örülök, ha a levelet elolvastad.

Isten áldjon!

Az egyik nagyon kedves tanítványom a Levél után, melyet húsvét után írtam, más mondatok mellé ezt is írta: Az a legjobb, hogy még itt vannak. Mi, már, mint a földön. Hogy még nem haltunk meg. Hogy még nem szagoljuk alulról az ibolyát, mint oly sokan a kortársaink közül, holott normális körülmények között már ott kellene lennünk.

SZENTGYÖRGYI LÁSZLÓ

Széki Réka feltámadása

Ilyen fáradtan, kimerülten Réka még soha nem ébredt: egész éjszaka rémálmok gyötörték, hányatott ifjúságának kellemetlen emlékei tértek vissza, igaz, teljesen más, mintha szerkesztett formában. Az egésztest csak fokozta, hogy időnként arra ébredt, kiverte a verejték, ilyenkor levegő után kapkodott, s már-már olyan érzése támadt, hogy menten megsemmisül, ha nem jut friss levegőhöz. Kikászálódott ágyából, kábultan, remegő lábakkal az ablakhoz támolygott. Rövid ideig bizonytalanul matatott a kilincs körül, majd nehezen, minden erejét összeszedve lenyomta, sarkig kitérve annak mindkét szárnyát.

Az arcába zúduló friss levegő megnyugtatta, érezte, amint felszárad rajta a hideg verejték, valamiféle borzongás fut végig tarkójától a gerincén keresztül egészen a lábszáráig. Percekig állt az ablakban, s próbálta eldönteni: álom vagy valóság, aminek éppen foglya. Mert folyamatosan visszatérő álmaiban rendre olykor rabként, olykor túszként tartják fogva valami isten háta mögötti anatóliai faluban. Kétségbeejtette a tudat: reménye sem lehet, hogy valaki kifizesse a váltságdíjat. De volt olyan álma is, amelyben egy háremben élt, a bég sokadik feleségeként, akivel semmilyen általa ismert nyelven sem tudott értekezni.

*Mozdulatlanul ült az asztal mellett,
kétségbeejtő gyengeség telepedett rá,
képtelen volt bármi után is nyúlni.*

Amíg a fürdőszobában készülődött, gondolatban végigfutotta az előtte álló nap teendőit. – Még nem késő, még mindig lemondhatom az utat – vigasztalta magát. Alig öltözött föl, máris kiverte a verejték, érezte, amint nyakszirtjén, halántékán, haja között elindul a kellemetlen áradat, s attól félt, menten belefulladás. Lehuppant az ebédlő hatalmas asztala mellé, a lány által előkészített szokásos reggelijének – pirítós, lágytojás, sajtok, méz – már a látványától is felfordult a gyomra.

Mozdulatlanul ült az asztal mellett, kétségbeejtő gyengeség telepedett rá, képtelen volt bármi után is nyúlni. Aztán, végtelennek tűnő percek után, mégiscsak megivott egy pohár narancslevet, majd még egyet. Tekintete az ebédlő falórájára tévedt: hajnali fél négy volt. – Azonnal indulnom kell! – adta ki önmagának a parancsot nem túl határozottan. Az ajtóból még visszanezézett, hogy mindent rendben hagy-e, tekintetével önkéntelenül a lányt kereste, akit ezúttal határozottan arra utasított, hogy elő ne merjen merészkedni, hisz előző nap már mindent előkészített, becsomagolt. Utazótáskáját maga cipelte ki a bejárat előtt várakozó autóhoz, amely előtt már ott várakozott Mustafa, a sofőr.

– Jó reggelt, hölgyem, indulhatunk? – köszöntötte a hűséges barátnak, már-már családtagnak számító gépkocsivezető.
– Induljunk, Mustafa, irány a reptér! – utasította Réka.

■ ■ ■

Minden a Kárpátok karéjában fekvő székelyföldi kisvárosban indult, ahol a kétgyerekes Széki család csendesen, szerényen élte a múlt század hatvanas, hetvenes éveinek szürke mindennapjait. – Nem voltunk sem gazdagabbak, sem szegényebbek azoknál, akiknek sorsán osztoztunk – mesélte Réka élete másik színhelyén, az egykor Székelyföld gazdasági és kulturális központjának tekintett nagyvárosban. – Akár boldognak is nevezhetném az akkori állapotunkat, tekintve, hogy teljes volt a család – merengett vissza az alig tíz évvel korábbi időkbe.

Hirtelen vált köddé az idill, azaz a boldog családi élet: a szülők a hazafelé úton egy tengerparti nyaralásból közúti balesetet szenvedtek, hiába szállították őket a brassói kórházba, nem tudták megmenteni az életüket. A tragédiáról a gyerekek – Réka és a nála négy évvel fiatalabb öccse – sokáig nem tudtak. – Tizennégy voltam én, az öcsém tíz, kamaszok vagy még azok sem, annak ellenére, hogy nem mondták meg napra, órára, mikor érkeznek, mi sejtettük, hogy már vissza kellett volna térniük, de rosszra, főleg a legrosszabbra azért nem gondoltunk – mesélte.

Aztán a temetés napjának előestéjén kénytelen-kelletlen ismertetniük kellett a gyerekekkel, mi történt. A tragédia szörnyű híre nem egyformán érintette őket, legalábbis nem egyformán reagáltak rá: Réka összetört, napokig nem lehetett lelket verni belé, csak sírt, olykor meg toporzékol, hogy hagyják békén, ha netán vigasztalni próbálták. Tamás öccse csendesen, rezignáltan viszonyult a tragédiához, magába zárkózott, s próbált úgy tenni, mintha nem történt volna semmi. Hogy mi folyhatott le a zsenge életkorú gyermekemberek lelkében, annak csak Isten a megmondhatója. Esetleg egy-egy hozzáértő lélekbúvár.

A trauma, amit a szülők elvesztése okozott, elsősorban Rékát viselte meg. – Úgy éreztem, összeomlott egy világ körülöttem, az én világom, s nemcsak összeomlott, hanem maga alá is temetett – próbálta jellemezni akkori lelkiállapotát. Az árvákat az édesanya gyerektelen nővére és családja gyám-sága alá helyezték. – Megvolt mindenünk, legalábbis anyagi értelemben, de a szüleinket – még így utólag, az idő múltával is így látom – nem tudta pótolni – mondta szomorúan az asszony. A szeretet hiánya, a kitaszítottság érzése pedig szinte kényszerítette a lázadásra. Kamaszos dühvel és elszántsággal ott kereste a kitűnés lehetőségét, ahol éppen mutatkozni látszott. Mindegy, hogy mivel, csak magára terelje a felnőttek, osztálytársak, barátok figyelmét.

Az ártatlan diákcínyeket kevésbé ártatlanok követték: féktelen bulik, éjszakai kimaradozások, iskolakerülés, míg végül egy jó dumájú kolozsvári egyetemistával való egyhetes hargitai kaland tette lehetetlenné a nagynénivel való további együttélést. Eget verő családi cirkusz, a rokonok „rögtönítélő” tanácsának összehívása után a család javaslatára a gyámügy döntött: Rékának a tanév hátralevő idejére bentlakásba kell költöznie. – Kézze-lábbal tiltakoztam ez ellen – mesélte a „beutált”, s miután nem sikerült meggyőznie a nagynénit, hogy megjavul, egy éjszaka az ablakon át kiszökött annak védőszárnyai alól, s meg sem állt Székelyföld egykori fővárosáig.

A város teljesen ismeretlen volt Réka számára, egyetlen rokona, egy távoli nagybácsi élt itt román feleségével, akik nagyot néztek, amikor bezörgetett az ajtajukon. Nem ismerték a helyzetét, azt hitték, néhány nap elteltével jobb belátásra tér, s önként hazamegy. Esetleg érte jön a nagynéni, vagy valaki a rokonok közül.

Az első napokban járta a várost, ismerkedett új környezetével, pénze nem sok volt, szinte semennyi, ezért meg-meghívatta magát újdonsült ismerőseivel. Nagylelkű fiúk, érettebb férfiak kerültek mindig, alkalom és idő pedig volt bőven.

S. Horváth Ildikó illusztrációja

Ekkor jött össze későbbi férjével is. Első látásra szerelmes lett Péterbe, alig két hónappal megismerkedésük után össze is házasodtak. – Nekem sürgős volt, ha nem akartam hazatérni, Pétert meg az apja sürgette, nyilván a remélt örökség ígézetében – foglalta össze Réka. – Egykori apósomhoz fogható haszonleső és kéjenc alakkal azóta sem találkoztam – tette hozzá. Péterrel eleinte jól kijöttek, a férfit nem a kemény emberek fájából faragták, legnagyobb hiányosságaként azt róttá fel Réka, hogy könnyen befolyásolható volt, elsősorban szülei által, akiknek vakon hitt, sőt engedelmeskedett. Ebből adódott válásuk oka is.

Házasságuk első időszakában a férje szüleinél laktak, ott született a gyermekük is, Kispéter. Ekkor történt, hogy az öreg – friss nyugdíjas volt már akkoriban –, kihasználva az alkalmat, hogy ketten tartózkodnak a lakásban, molesztálni próbálta. Az eset hangos veszekedéssel végződött, Réka elmondta Péternek, mi történt, az kérdőre vonta apját, aki természetesen letagadta. – Péter meg, hát ő az apjának hitt, nem nekem, ekkor indult el házasságunk a romlás útján – foglalta össze az asszony. Ezen az sem segített, hogy Réka örökségéből egy központi tömbházlakást vásároltak – mint később kiderült: az após nevére –, s külön költöztek.

Az após folyamatosan zaklatta menyét, ellenőrizte, mondván, anyaként képtelen megfelelően ellátni az ő unokáját. Péter pedig hallgatott, egyre többször nézett a pohár fenekére, ki-kimaradozott, inkább szüleinél aludt, mint otthon. Az após nyomására férje benyújtotta a válókeresetet, a bíróság pedig Réka hibájából mondta ki a házasság felbontását, következképpen a gyerek felügyeleti jogát is az apának ítélte. – Akkor derült ki az is, hogy az öreg a saját nevére vásárolta meg a lakást. Szeretáágzó szekus kapcsolatai révén ezt is képes volt elintézni – magyarázta. Az após a vágóhídon volt valami főnököféle, az akkori időkben pedig egy-egy táskával húsral mindent el lehetett intézni.

Azt is, hogy menyét – a gyereknevelés miatti igazolatlan hiányzásai okán – rúgják ki a munkahelyéről. Ami azt jelentette, hogy Réka – legalábbis egy ideig – elveszítette minden reményét, hogy visszaszerezze a gyereke felügyeleti jogát. Következő lépésként az após érvényesítette tulajdonosi jogait a lakás felett: kirúgatta Rékát az örökségből származott pénzen vásárolt lakásból. – Szó szerint hajléktalanná váltam – vonta meg élete legnehezebb szakaszának mérlegét.

Nehéz idők köszöntöttek Rékára: egy ideig egykori kolléganőjénél húzta meg magát. Ekkor kényszerült – egzisztenciális okokból persze – olyan dolgokra, amikre a mai napig restellkedve gondol vissza, olyan kapcsolatokba, amiket ma már nem vállalna, amik ellen erkölcsi érzéke a mai napig berzenkedik. Kihasnálták és a maga módján ő is igyekezett kihasnálni másokat. – Egyik férfi ágyából a másikba kerültem, szédületes iramban folyt mindez, minden új kapcsolatban a reményt kerestem, miközben lelkem mélyén éreztem, hogy nincs ez így jól. Olyan kompromisszumokat kötöttem, amiket nem lenne szabad senkinek sem, s mindezt abban a reményben tettem, hogy egyszer visszakaphassam a gyermekem – jellemezte akkori kilátástalan helyzetét.

Az asszony számára a hobija jelentette a mentőövet: az ügyes kezű Réka gyermekkorától festegetett, bár iskolában soha nem tanulta a szakmát. Így ismerkedett meg a városszéli tömbházak egyikének földszintjén giccseket forgalmazó öregúrral, aki, miután meggyőződött, hogy a nő érteget a festészet-

hez, sőt rajzolni is tud, munkát ajánlott neki. A színes képek mentesek voltak mindenféle művészi értéktől, egyetlen erényük, hogy gazdára találtak. Az öreg kiterjedt vevőkörrel rendelkezett, az ország minden tájáról érkeztek a „kuncsaftok”, megrendelésre is szállított. Mindenféle igényt kielégített, az ízléstelenségnek nem volt határa, csak ára.

Réka kezdetben még próbálkozott rendes, azaz nyolcórás munkát találni, aztán belenyugodott sorsába, némileg meg is barátkozott a gondolattal, hogy neki csak ennyi jutott az élettől. Haza nem akart költözni, nem is látták volna szívesen, híre lett a településen, mint a rosszféle nőknek. Az apósa közvetlen módon járult hozzá a befektetéséhez, terjesztette a pletykát, mint egy minden lében kanál vénasszony. – Nagy intrikus volt az öreg, az biztos, hazudott is, mint a vízfolyás – mesélte az asszony. Közben a fiát is összeboronálta egy ugyanabban a kisvárosban lakó nővel, mint ahonnan Réka származik. A gyerek a nagyszülőktől az újraházasodott apjához került, az anya hiába próbálkozott, képtelen volt jobb belátásra bírni a férfit, aki továbbra sem tette lehetővé, hogy gyakrabban láthassa a fiúcskát.

Másfél esztendeig festette a giccseket, nyomta az ipart, az öreg keveset ugyan, de rendszeresen fizetett. Ha nem is jól, de csak sikerült valahogy megélnie. Aztán egy alkalommal az öreg giccscsárusnál megismerkedett egy neves bukaresti festővel. Sokat beszélgettek, aminek az lett a vége, hogy a kiállításra készülő művésszel megegyeztek: ő lakást biztosít neki, Réka meg az addigiak sokszorosáért négerként festeget, természetesen a művész stílusában. Az asszony kapva kapott a lehetőség után, annál is inkább, mert nagyon szeretett volna már szabadulni a városból, ahol annyi csalódás érte.

A bukaresti kalandra közvetlenül a rendszerváltás utáni időkből került sor, amikor az emberek kezdtek mindenféle utazgatni, a fővárosiak és a déli megyék lakói főleg Törökországba. Így tett Réka is.

Először törökországi útja teljesen felforgatta korábbi életét, Isztambulba bevásárolni jártak akkoriban a kisemberek, az árut aztán itthon szép haszonnal továbbadták. Sok jelentős vagyon keletkezésének kiindulópontja a város. Réka maga is azzal a szándékkal indult útnak, hogy esetleg ő is megpróbálja. Hátha sikerül. Annak ellenére, hogy szikrányi üzleti hajlammal sem ajándékozta (vagy sújtotta) a Fennvalót. Az egyiptomi bazár környékén járt, az iránt érdeklődött volna, hogy mit mennyiért árulnak, mit lenne érdemes megvásárolni, amit majd jelentősebb haszonnal tovább is lehetne adni.

– Ott mászkálok, amikor egyszer csak egy műkereskedés vagy mi bejárata előtt találom magam – kezdett a történetbe Réka. – Gondolom, belépek körülnézni, miket árulnak ott – folytatta. – Hát bizony nem sokban különbözött a jó öreg giccsboltjától, legfennebb az árak voltak nagyságrenddel magasabbak, a minőség alig különbözött – foglalta össze az asszony. A török kereskedő nem hazudtolta meg a róluk kialakult képet, mindenképpen rá akart tukmálni egy „alkotást”, méghozzá a legízléstelenebbek közül. – Ahogy ott állok és próbálok ellenállni a csábításnak, a rábeszélésnek, megvilan az agyamban az ötlet: mondom, olyan képeket én is tudok festeni, méghozzá fele annyiért, mint amennyit ő leperkált az „alkotónak” – mesélte tovább a történetet.

Megegyeztek, hogy megér egy próbát: néhány nap múlva Réka be is mutatta a termést. A kereskedő igen meg volt elé-

gedve, azonnal meg is egyeztek, még egy szobácskát is kapott az üzlet feletti lakrészből, hogy közel legyen. Egycsapásra megváltozott az élete, elindult egy felfelé ívelő szakaszon, aminek a végére megkapta a gyereket is. Az történt ugyanis, hogy volt férje hirtelen meghalt, a kiskorú gyerektől pedig örömmel és gyorsan vált meg a mostoha. Közben Réka megismerkedett egy török üzletemberrel, aki üzlettársává emelte, kezdetben egy gyógyszerforgalmazó cég, majd egy gyógyszergyár társ tulajdonosa lett az asszony, de számos vállalkozásban is szerzett tulajdonrészeket. Házasságot egyikük sem akart kötni, jól megvoltak, hosszú ideig tartott a kapcsolat, amíg egyszer a férfi úgy döntött, családot alapít, s elköltözött Dél-Amerikába.

Réka időközben elvégezte a szépművészeti akadémiát, festeget azóta is, egyéni tárlata is volt már néhány. Neve kezd jól csengeni az isztambuli művészi körökben. Közben átköltözött a fővárosba, ahol most a fia viszi a vállalkozásokat, ő többnyire a városközeli nyaralójában tölti a napjait, sehova nem jár, visszahúzódó életet él. Haza azóta sem kívánczolt, legfennebb Budapestig merészkedett, ahova üzleti ügyeit járt intézni. Mostanig.

A gépkocsi a hajnali órákra jellemző gyéresebb forgalom közepette, no meg Mustafa gyakorlott és tapasztalt vezetésének köszönhetően gyorsan haladt Ankara útjain célja, az Esenboga repülőtér felé. Réka a hátsó ülésen pocsekül érezte magát, korábbi szokásától eltérően ezúttal mélyen hallgatott, folyamatos émélygést, mellkasán, nyakán ugyan nem kibírhatatlan, de zavaró szorítást érzett.

Hogy közülük hányan mondhatják el magukról: megérkeztem – azt nehezen lehetne megmondani.

Mustafa aggódva figyelte a visszapillantó tükörből az asszonyt, s azon gondolkodott: tapintatlanság-e megzavarni csendes, de látható szenvedésében?

– Jól van, főnök? – szánta rá magát végül.

– Nem a legjobban, barátom – felelte Réka. – Már néhány napja tart ez, tudod, amióta elhatároztam magam az utazásra.

A sofőrnek fogalma sem volt, mióta és mennyire van rosszul a főnöke, pusztán illendőségből érdeklődött, mert szemmel láthatóan rossz bőrben látta Rékát.

– Nem volna jó lemondania az utazást? – kérdezte, hogy jelezze, nem közömbös számára a horgyléte.

– Á dehogya, biztosan az utazás okozta izgalom kavartak fel, de amint felszáll a gép, minden elmúlik – felelte Réka nem túl meggyőző hangon.

Az Esenboga repülőtéren semmi sem idézte a korai napszakot, itt soha nem állt meg az élet, szüntelen lüktetésben teltek az órák, az utasok érkeztek vagy távoztak, hosszabb-rövidebb ideig tartó várakozás után felszálltak, hogy valahol leszálljanak. Hogy közülük hányan mondhatják el magukról: megérkeztem – azt nehezen lehetne megmondani.

Széki Réka egyszer megtehetette: másfél évtizede landolt a gépe Ankarában, azóta itt él. Az első évtized során ugyan többször is repült üzleti ügyben Budapestre, de ha tehetette,

nem időzött a kelletténél többet távol választott otthonától. Szülőföldjén, Székelyföldön legalább két évtizede nem járt. Pedig megtehetné, ideje és pénze is megvolt rá, de ő nem kíváncsított soha „haza”. Miért is, hisz az mindig mostohán bánt vele. Legalábbis így gondolta. Megalázó élményekkel, kellemetlen emlékekkel látta el.

Hirtelen újra erős rosszullet tört rá: gyomra felől a mellkasa felé erős nyomást érzett, zihálva lélegzett, blúza, minden fehérneműje csuromvizessé vált a hideg patakokként testén

végigömlő verejtéktől. Tudta, az infarktus tünetei ezek. Egyszerre bő sugárban tört fel belőle a hányás, s miközben eszméletét veszítette, még érezte, amint valakik a mellkasára ejtik anyja sírjának betonfedelét. Gyakran visszatérő álma volt ez.

– Asszonyom, rosszul van? – hallotta nagyon távolról, de képtelen volt a kérdésre válaszolni. Csak a kibírhatatlan terhet érezte mellkasán, a hasító fájdalmat.

Aztán semmit.

Csiki Melinda versei

Szemet nyitva

Kőbe nem vések semmit sem választút korhol a létben, kollázskép villan, amiben keresem a jobbik részem.

Blues-t hallgatok, a zene mélyen a lelkembe talál, bimbózik az álseb benne szirmai bontva felzabál.

Rejtvényt fejtek és a betűk elsatírozzák a létet, álmot űzők, meseszerűt amely soha nem ér véget.

Napfényes oldalra állok rám süt, majd fókuszál a fény, hullnak szívemről a rácsok, és szemet nyit a boldog én.

Devecsery László

Kör-vonal-zár-lat

Utat remélek, bár úttalan! Bordázott tócsa! Csend-magam, hol fekete felhők árnya van.

Körvonalak zárnak hangsúlyos világba, egy fontosabb világot, hol a tócsában visszavillannak az árnyak.

Menetrend

Mar az univerzum, az arc hamis térzene hallik, plakátok lógnak, mellkasban sík felület a szív is mázolt képe az emberbohócnak.

Kacatok között mantrák lobognak, dús lélekmorajt felszakít a csend, kórtalan álma gyűl a mocsoknak, dühöng a század, már semmi se szent.

Koldus az utcán, kóbor kutyával sorstalan rója semmis napjait, magával küzd s a haláltusával sorsa kaparja lélekmagvait.

Torz világ csüng le rozsdamart szögön, túl elfajzottak már a „boldogok” hisz lassít, megáll, s szétnéz a közöny, majd menetrend szerint elrobog.

Velemi tócsa – Biczó Antal fotója

RALOVICH BÉLA

Népünk eredetével kapcsolatos ismereteink

A népünk kialakulása és élete megismerését célzó történelmi kutatások és régészeti munkák már régóta folynak. Ezek eredményei már jelentősek, de ellentmondásosak, és még mindig nem elegendők minden kérdés megválaszolására. Ennek ellenére most már meg lehet próbálni megállapítani azt, hogy a vándorlásunk során a velünk kapcsolatba került nációk melyikétől kaptunk olyan útravalót, amely a további életünket meghatározta. A továbbiakban először azokat az adatokat soroljuk fel, melyek még az utóbbi években végzett genetikai vizsgálatok eredményei megismerése előtről származnak, majd a genetikai vizsgálatok során született megállapításokat vesszük sorba.

A Szkíta Birodalom a 6. század végén már az Altáj hegységtől a Kárpát-medencéig ért.

Czeizel Endre véleménye szerint az ural-altáji nyelvcsaládhoz tartozó népek ősei a Kr. e. VI–IV. évezred alatti időszakban érkezhettek Kelet-Afrikából az Ural hegységen túli területekre, és később onnan sugároztak Ázsiába és Európába. Az eltelt évszázadok során a kezdetben gyűjtögető, ősközösségekben élő elődeink a törzsi vezető, valamint a táltos, sámán, bűbájos szellemi irányításával halászó, vadászó életre tértek át, melyet később a lovas, nomád, állattenyésztő életforma váltott fel. A feltételezések szerint e népcsoportból a szamojédek keletre indultak, míg a finnugorok nyugat felé terjeszkedtek. A Kr. e. III. évezred elején egy részük északi irányba elvándorolt (lappok). Ennek az időszaknak a végén a maradék finnugor népcsoport is szétvált finnekre, akiknek nagy része északnyugatra költözött, és ugorokra, akik az Ural hegységtől délre eső területekre vonultak. Közben az ugor-csoport is differenciálódott. Eleink, az ún. elő-magyarok is az ugor népcsoportból eredtek, akik az ún. Turáni-alföldön szoros kapcsolatba kerültek ősi iráni népekkel a Kr. e. I. évezredben. Ez idő tájt született meg az ősi magyar nép, akiket onoguroknak is neveztek, és akik továbbra is altáji, iráni és török népek között éltek. Itt találkozhattak az időszámításunk kezdete körül a szkítákkal, majd a hunokkal, és onnan vándoroltak a Kaukázust érintve az ún. Magna Hungáriába. A Magna Hungária területéről Kr. u. 460 táján indultak nyugati irányba a Fekete-tenger fölötti területekre, Levédián át Etelközbe, ahonnan 830 után mentek tovább, és foglalták el 895–896-ban a Kárpát-medencét. Julianus barát 1235 körül még megtalálta a Kaukázus és a Magna Hungária környékén maradt őseinket, akiket 1237-ben a mongol invázió söpört le a történelem színpadáról.

Az egyértelmű, hogy elődeink nem egy védett, kikövezett, ismert sétaúton, hanem egy viharokkal teli, minden irányból be- és kilépésre nyitott, göröngyös, kátyús földúton haladtak másokkal együtt keletről nyugatra. Ezen vándorlás alatt különböző népekkel eltérő helyeken és változó hosszúságú ideig találkoztak, éltek és harcoltak együtt, illetve akár egymás ellen is. Közben a beszédük és a vallásuk is alakult, mely utóbbira a természetimádás, valamint a jó és a rossz szellemek, varázslók által közvetített szerepében hívés volt a jellemző. A mindennapi életükhöz szükséges kézműves termékek nagy részét még maguk készítették, illetve cserekereskedeleme során szerezték be. Ami pedig a tanulást illeti, a törzs egy-egy tagja a család és a törzs többi tagjától, valamint a szomszédos törzsek tagjaitól tanult empirikus módon.

Ezen bevezető után tekintsük át, hogy őseink említett vándorútja során kik is lehettek hatással rájuk.

■ ■ ■

Elám a mai Irán területén már Kr. e. III. évezredben is létező állam volt, melynek lakói a szomszéd népekkel állandóan harcban álltak, és akiknek a kultúrája egyidős volt a sumérakkád kultúrával. (Az utóbbit a Mezopotámiában lévő sumérakkád város-államokban élők a Kr. e. III. évezredtől kezdve hozták létre. A suméroknak saját nyelvük volt, és az ún. „turáni” szótagírást használták. Mivel észak felé terjeszkedtek, a szkítákkal is kapcsolatba kerülhettek, és elképzelhető, hogy életmódjuk, nyelvük és írásuk is hatással volt a szkítákra. Az elámi támadások miatt a sumérok jelentősége a II. évezredtől kezdve csökkent. A területük Babilónia része lett, ahol a kultúrájuk és vallásuk tovább fejlődött egészen addig, amíg Nagy Sándor király le nem igázta azt a területet, és ott meg nem jelent a görög hatás és kultúra is.) Elám kiterjedése a Kr. e. 12. században volt a legnagyobb. A 7. században szövetségbe a babiloniakkal az asszírok ellen. A 6. században az egész régió a perzsák uralma alá került. Az elámi és a sumér nyelvet, valamint az írásukat az Óperzsa Birodalomban is használták.

Az *Óperzsa Birodalom* Kr. e. 550 körül jött létre azt követően, hogy a perzsa törzsek – melyek először Kr. e. a II. évezred végén jelentek meg Közép-Ázsiában – legyőzték a méd népet. (Médiát először a Kr. e. 900-as évek elején említették, mint az Asszír Birodalom vazallusát. Harcos, állattenyésztő nép volt, mely a Kr. e. 7. évszázadban rabszolgatartó állammá alakult, erős katonasággal. A babiloniakkal és a szkítákkal szövetségben Kr. e. 606-ban megdöntötték Asszíriát, és így az asszír területek is a birtokukba kerültek, melyeket észak felé még növeltek is.) A megszületett Óperzsa Birodalom az akkori időszak legnagyobb királyságává alakult, komoly hadsereggel,

mely a területén élő különböző népekkel – közöttük a médekkel, a szkítákkal, a zsidókkal stb. – és azok vallásaival szemben is toleráns volt. Több – akkád, óperzsa, arámi, elámi és ógörög – nyelven beszéltek, voltak iskoláik, és legalább háromféle – perzsa, akkád és elámi – ékírással rögzítették a törvényeiket és a dokumentumaikat. Írásukat különböző népek, így a törökök is átvették. Fontos írott és egyéb régészeti emlékeik maradtak fenn. Pénzzel rendelkeztek, kereskedtek, és mezőgazdálkodást is folytattak. Jelentős volt az építészetük, a szobrászatuk és az aranyművességük. A Perzsa Birodalmat a macedón Nagy Sándor győzte le Kr. e. 333-ban, aki korábban, 338-ban már a görög városállamokat is meghódította. 332-ben pedig Szíria, Palesztina, Egyiptom, majd később Közép-Ázsia következett. Birodalma azonban nem volt hosszú életű, mert a 323-ban bekövetkezett halála után szétesett. Ekkor alakultak ki a hellenisztikus monarchiák, melyeket, több mint 450 év után, a Római Birodalom kebelezett be.

A SZKÍTÁK egy iráni nyelveket beszélő, az eurázsiai sztyeppéken az Ural hegységtől délre elterülő területeken vándorolt, ókori, lovas, törzsszövetségben élő népek (pl.: avarok, kangárok, szarmaták, elő- vagy ősmagyarok stb.) keveréke volt. Szokásaikról görög és római stb. írások maradtak fenn. A Kr. e. 7. században a törzsek egy része a Fekete-tenger környékére vándorolt, és ott már földműveléssel is foglalkoztak. Kapcsolatot tartottak fenn a görög városállamokkal. A Szkíta Birodalom a 6. század végén már az Altáj hegységtől a Kárpát-medencéig ért. Központjuk a Kaszpi-tenger és a Fekete-tenger közötti területen volt. A törzsek egyesítése révén a Kr. e. 4. században államot alakítottak Krím-félszigeti központtal. Uralmuk jelentős fejlődést eredményezett a területükön élő népek életében és kultúrájában. Ez a birodalmuk a Kr. e. 4–3. századi népvándorlás következtében a szarmaták támadását követően omlott össze.

Az óhazában maradt nomád állattenyésztő szkíták másik része viszont déli irányba vándorolt, és Kr. e. 600-as években kapcsolatba került a médekkel, az asszírokkal és a perzsákkal is. Kr. e. 611-ben hadjáratot vezettek Kis-Ázsián, Mezopotámián és Szírián át egészen Egyiptomig. Kr. e. 606-ban a babiloniakkal szövetségben legyőzték az asszírokat. Viszont a médek 591-ben kiűzték őket az addigi területükről, és ekkor észak felé, a Kaukázus vidékére vonultak vissza. Ebben az időszakban a környezetükkel állandó harcban álltak, és lassan felmorzsolódtak. Az elámiakkal, a médekkel és az Óperzsa Birodalommal való kapcsolatuk szorosságát nem ismerjük, ezért azt sem tudjuk, hogy az említett népeknek milyen hatása volt a szkítákra. Vannak, akik úgy vélik, hogy a szkíták nyelve az etruszk nyelvből származik, és azt is feltételezik, hogy ez a két nyelv is befolyásolta a magyar nyelv alakulását. (Az etruszkok Kis-Ázsiából származó Itáliába vándorolt nép volt.) Egyesek a magyarokat szkíta eredetű népnek tartják, és olyanok is vannak, akik szerint a magyar és a szkíta rovásírás jelei rokonok. Az tény, hogy a két nép életmódjában és kultúrájában sok hasonló elem fedezhető fel.

A SZARMATÁK a szkítákkal rokon iráni nyelvet beszélő nomád nép volt, mely a Kr. e. 7. században az Ural hegység és a Volga környékén törzsi szövetségben élt, és állattenyésztéssel foglalkozott. Egy részük innen a 4–3. században nyugat felé vándorolt, és a Kárpát-medencébe is eljutott, miközben megdöntötték az elfoglalt területeken élő népek uralmát, és

belőlük egy nagy törzsszövetséget hoztak létre. Uralmuk több száz évig tartott, melyet a gótok és a hunok szakítottak meg a Kr. u. 3–4. században. Az Ural hegység és a Volga folyó környékén maradt törzseik a keletről jövő türkök uralma alá kerültek. Halottaikat ún. kurgánokba temették. Egyesek szerint a magyar rovásírás a szarmata írásjelekből származik.

A GÓTOK egy, a Balti-tenger déli partján, a Kr. u. első században, törzsi szervezetben élt, germán nép volt, mely a 3. században a Fekete-tenger északi partjára vándorolt, és innen a Római Birodalmat többször is támadta, míg 274-ben megszerzte Daciát. Később a gótok két részre szakadtak. A nyugati, vizigótok, a hunok támadása elől a Római Birodalomba menekültek, ahol különböző területeken harcolva Gallián keresztül egészen Hispániába jutottak, és ott birodalmat alakítottak ki, melyet az arab törzsek 711-ben döntöttek meg. Közöttük élt Wulfila püspök, aki 350 körül terjesztette el az ariánus keresztény vallást. Ő alkotta meg a gót abc-t, és fordította le a Szentírást gót nyelvre. A keleti gótokat a hunok győzték le 375-ben, akik velük kerültek a Római Birodalomba, ahol Pannóniában a hun szövetség tagjai lettek. Erről a területről akkorra a rómaiak már kivonultak, de nagyszámú vallási (templomok, katakombák) és kommunális (települések, utak, vízvezetékrendszerek, temetők, cirkuszok, színházak) emléket hagytak hátra. Jelenleg legalább 39 kisebb-nagyobb településünk területén található jelentős római kori építmények romjai. Attila király halála után 458-ban a leigázott népek, így a keleti gótok is fellázadtak a hunok ellen. A 400-as évek második felében megszállták Itália egy részét, beleértve Szicíliát és Dalmáciát is, ahol birodalmat hoztak létre, melyet a Bizánci Birodalom az 530-as években foglalt el.

A Római Birodalom és fővárosa, Róma alapítását Kr. e. 753–754-re teszik. A Birodalom nyelve a latin volt. Az első latin írásos emlékek a Kr. e. 6–5. századból maradtak fenn. A Római Birodalom a fénykorában, a Kr. u. 100 és 150 körüli időszakban az akkor ismert világ nagy részét birtokolta.

Szkíta övveret, Azerbajdzsán

Terjeszkedésük az itáliai népek leigázásával indult, amit követett Karthágó, a görög szigetek és városállamok, Macedónia és Kr. e. 146-ban a teljes Görögország, majd a Közel-Kelet, Egyiptom, Hispánia, Britannia és Pannónia – Kr. u. 10 körül – stb. elfoglalása is. A Birodalomban a keresztény vallás Jézus Krisztus születésével vette kezdetét, akinek a tanítása és az apostolai tevékenysége alapján alakult ki a mai katolikus egyház, melyet kezdetben még üldöztek. Az akkor még egységes birodalom nyugati és keleti részében élő keresztény vallási vezetők nézete már a 2. században eltéréseket mutatott. A keresztény vallást Constantinus (306–337) császár tette hivatalossá két dekrétumával – 313 és 325 –, és 330-ban Róma helyett Bizáncot, azaz Konstantinápolyt választotta a Birodalom új fővárosnak. A nomád népek vándorlása főleg 300 és 600 között zajlott. Ennek egyik következménye volt, hogy 395-ben a Római Birodalom két részre szakadt. A keleti területeken jött létre az önálló Bizánci, Keletrómai Császárság, mely magába foglalta Görögországot is.

A Bizánci Birodalom fejlett gazdasággal és kereskedelemmel rendelkező, földművelő, rabszolgatartó társadalom volt. Állandó harcban állt a környező népekkel – perzsa, hun, gót, arab stb. – és törzsekkel (szlávok, szeldzsuk-törökök, itáliaiak stb.) A Bizánci Császárság és a területén lévő „keleti” keresztény vallás vezetői között szoros kapcsolat alakult ki. Az állam és a vallás nyelve a görög lett.

A Nyugatrómai Birodalom, a folytatódó támadások – közöttük a hunok 451–452 évi hadjáratai – miatt is 476-ban szétesett, és a továbbiakban Róma városa mint a római katolikus vallás fejének, a pápának a lakhelye létezett. A Birodalom többi részén, nemcsak Európában, a különböző népek elkezdték élni saját életüket. A 4. század elején Bizáncban a keresztény vallás egyik kiátkozott változata, az arianizmus uralkodott. Majd mintegy 100 évvel később egy újabb a nesztorian változat is megszületett. A rabszolgaság megszűnt, iskolák, kolostorok, hivatalok, kórházak és szociális intézmények működtek. Jelentős történelmi, irodalmi, építészeti és zenei alkotások láttak napvilágot. A 600-as években kezdtek az arabok terjeszkedni, és az elkövetkező évszázadokban a Bizánci Birodalom helyzete változó volt. Ami a kereszténységet illeti, a Kr. u. 5. században volt az első egyházszakadás. 500 és 800 között a pápák a kelet-római császárok befolyása alatt álltak. A pápák helyzetét az is nehezítette, hogy Itáliában a longobárdok terjeszkedtek, akik ellen a frankoktól kaptak segítséget, mert Zakariás pápa (741–752) 751-ben elismerte Kis Pipint frank királynak (751–768), aki 754-ben megvédte II. (III.) István pápát (752–757), 756-ban pedig neki ajándékozta Róma területét. Ezzel alapította meg az azóta is létező Pápaállamot. A végső egyházszakadás 1054-ben történt. A 11. században indult el a Bizánci Birodalom hanyatlása. A sorsa 1453-ban teljesedett be, amikor a törökök elfoglalták Bizáncot, a Birodalom fővárosát is.

A HUNOK egy belső-ázsiai, Kr. e. a 12. században már létező, vadászó és állattenyésztő, harcias, nomád nép volt, mely ősközösségi társadalomban élt, és amely a Kr. e. 2. század elejére törzsi szövetséggé alakult. Vallásuk, ha igaz, az avesztá volt, mely az állatáldozás ellen és a tűz tisztelete mellett szólt. Elsősorban a kínaiakkal, de a környező egyéb népekkel is állandó harcban álltak váltakozó sikerrel. A Kr. e. 1. században két részre szakadtak. Egyik részük kínai uralom alá került, míg a másik, nyugati irányba vándorolva új, erős szövetséget

alkotott az általuk leigázott népekkel. Kr. u. az első században értek el a Kaszpi-tenger környékére. Itt találkozhattak őseinkkel. Útjukat folytatva a Volga és a Don vidékére jutottak, sőt később egészen a Római Birodalom területéhez is elértek 361 táján. Előbb az alánokat, majd Kr. u. 375-ben a keleti gótokat gyűrték le. Közben Attila (434–453) lett a vezetőjük, és 448-ban bevonultak Pannóniába is, ahonnan a rómaiak 430-ban már eltávoztak. A Keletrómai Birodalom az adófizetőjük lett. A bizánci Priszkosz követként járt Attila udvarában. A hunoknak volt saját onogur-török nyelve és írásjeleik is, és akkor már tudtak nemcsak a görög és a latin nyelvről és írásról, bár egyiket sem tanulták, és iskoláik sem voltak, hanem a kereszténységről is hallottak. Attila udvarában írkok és tolmácsok dolgoztak. A további nyugati hódításaiknak 451-ben szakadt vége a catalaunumi csatával, bár Attila még azután megszállta Itália északi részét 452-ben. Róma csak I. Leó pápa (440–461) ajánlatának köszönhetően menekült meg a pusztítástól. Attila halála után a hun szövetség szétesett. A korábban leigázott gót törzsek 458-ban önállósították magukat. A hun nép nagy része visszavonult keletre a Fekete-tenger fölötti területekre, ahol beolvadtak az ott élő népekbe. A 800-as évek második felében nyugatra vonuló őseink itt is találkozhattak a hunokkal, ill. a leszármazottaikkal. Hazánkban a hunok emlékei régészeti leletek formájában megtalálhatók. Egyesek a magyarokat és közöttük a székelyeket is a hunokból eredztetik. Vannak, akik a hunok Kárpát-medencébe érkezését az ún. „első honfoglalásnak” tartják. A hunok után 520 körül a longobárdok, 568-ban az avarok, a 800-as évek elején a szlávok és végül 895–896-ban mi magyarok foglaltuk el a Kárpát-medencét, ahol a helyzetünk véglegesen a keleti frank fejedelem elleni 907. július 4. és 7. közötti időben vívott győztes pozsonyi csatával szilárdult meg.

Atilla – Kertai Zalán festménye

Az ALÁNOK egy perzsa eredetű lovas nomád nép volt, mely a Kaukázus környékén élt, és amelyet a Kr. u. 3. század végén már ismertek. A 4. században a hunok hatására elvándoroltak a Fekete-tenger környékére, ahol az ott megjelent germán törzsekkel kerültek kapcsolatba és asszimilálódtak. A továbbiakban már velük együtt vándoroltak, és az Ibériai-félszigetre is eljutottak.

A GEPIDÁK germán eredetű, a Visztula partján élt néptörzs volt, melynek tagjai a gótok délre vándorlása idején az Al-Duna környékére, Dáciába költöztek. A hun invázió eredményeképpen a Birodalom részévé váltak. Attila halála után létre hozták a független Gepida Királyságot, melyet a Kr. u. 6. században az avarok a longobárdokkal szövetségben kebeleztek be. Leleteik a Kárpát-medencében megtalálhatók.

A LONGOBÁRD nép is germán eredetű volt, mely az Elba környékén élt a Kr. u. első században. Az 5. században déli irányba vándoroltak, és 520 után a hunokat követően elfoglalták Pannóniát. Az avar törzsek későbbi, keletről jövő támadását azonban nem várták meg, és 568-ban, Itália felső felét meghódítva, létrehozták a Longobárd Királyságot, melynek válása ariánus keresztény lett. A királyság a fénykorát a 8. században élte, de Dél-Itáliát soha sem sikerült elfoglalniuk. Ennek ellenére a pápák számára veszélyt jelentettek, akik a frankokkal szövetkeztek ellenük. Nagy Károly császár 754-ben döntötte meg a longobárdok uralmát, akik a továbbiakban a Frank Birodalomba olvadtak.

Az AVAROK egy ázsiai eredetű, török-tatár lovas nomád nép volt, akik keletről jöttek és Kr. u. a 400-as évek közepe táján említették őket először. Napjainkban vannak, akik úgy tartják, hogy az avarok a szkítákból származnak. 550 és 560 között elfoglalták a Fekete-tenger feletti területeket. 568-ban a longobárdokkal együtt leigázták a Kárpát-medencében létezett Gepida Királyságot, és megalakították az Avar Birodalmat, melyet a frank Nagy Károly császár döntött meg 804-ben. Hazánk területén a régészeti feltárások azt igazolják, hogy a honfoglalóink települései jelentős részének római, ill. avar alapja van. A régészeink az avar kori sírok egy részében nyugati, míg másik részében keleti katolikus kereszttel temetett halottakat találtak, tehát ők is ismerték már a kereszténységet. Egyes szakértők a magyar rovásírás eredetét az avar írásjelekben vélik megtalálni.

A TÜRKÖK belső-ázsiai nomád népek voltak, akik vadászat- és állattenyésztéssel foglalkoztak. A Kr. u. 6. század elejére egy nagy kiterjedésű államalakulatot, ún. kaganátust hoztak létre a leigázott népekből, melynek feje a türk kagán volt. Oghúz nyelveket beszéltek, melyek a török nyelvek közé tartoztak. A törkök is rendelkeztek írásjelekkel. A kaganátus még ugyanabban az évszázadban, a kitájok terjeszkedése és lázadások következtében két részre szakadt. Viharos események után a nyugati rész 740-ben az oghúzok támadásának lett az áldozata, míg a keleti részt 744-re az ujugurok és a kirgizek hódították meg. Vannak, akik szerint a magyarok és a rovásírásuk is türk eredetű.

A KAZÁROK közép-ázsiai nomád türk nép volt, akik feltehetően a Kr. u. az 550-es évek körül vándoroltak nyugati irányba. A Kazár Birodalmat a 600-as években alapította meg a kazár kagán a Fekete-tenger feletti területeken, a Volga és a Don között, ahol elődeink is éltek a besenyők 830-ban megindult támadásáig. Ezt követően költöztek, néhány kazár törzs – a kabarok – társaságában a Kárpát-medencébe. A Kazár Biro-

dalomtól északra helyezkedett el az Onogur-Bolgár Birodalom, melyet a kazárok, valószínűleg az elődeink segítségével, a 600-as évek második felére beolvasztottak. A kazárok, akiknek saját sztyepei vallásuk volt, kapcsolatba kerültek a Bizánci Birodalommal, ami nemcsak számukra, hanem az akkor ott élt népek, így az őseink számára is jelentős esemény lehetett. Ebben az időszakban a kazárok és a bizánciak együtt harcoltak a délről támadó arabok ellen. A kazároknak városaik voltak, művelték a földeket, és jelentős szerepet játszottak a nemzetközi kereskedelemben, melynek során a legkülönbözőbb népekkel kerültek kapcsolatba, műveltséget szereztek, és az egy istent tisztelő vallásait (héber, keresztény, mohamedán) is megismerték. A különböző vallások képviselőinek saját templomaik voltak. A kazárok nemcsak türk eredetű írásjeleket használtak, hanem valószínű, ismerték a héber, a görög, a latin és esetleg még a cirill betűket is. A besenyők támadása miatt a 900-as évek végére a Kazár Birodalom szétesett. Egyesek szerint a 600-as években a Kazár Birodalomban ismerkedtünk meg a keresztény vallással és a türk írásjelekkel.

A kazárok, akiknek saját sztyepei vallásuk volt, kapcsolatba kerültek a Bizánci Birodalommal...

A BESENYŐK egy nomád, török nyelvű nép volt, melyet a kagárokból eredeztetnek, és először az Ural folyótól keletre tűntek fel. A Kr.u. 700-as években az Ural és a Volga alsó folyása körüli területen, a Kazár Birodalom szomszédságában éltek. A 800-as években a nyugat felé vonuló úzok – oghúz-török nyelvet beszélő, keleti, lovas nomád nép – hatására, a szomszédságukban élő bolgárokkal szövetségben megtámadták a Kazár Birodalmat, mely ennek következtében a 900-as évek végére felbomlott. Ez a támadás indította el őseinket a Kárpát-medence felé. A besenyő törzsszövetség a Kárpátoktól keletre lévő területeken alakult ki. Többféle vallást ismertek. A 900-as és az 1100-as évek között folytatott harcaik során részben megsemmisültek, részben hazánkba és a környező népek közé települtek és beolvadtak. Hazánk területén főleg határőrzési feladatokat láttak el. Létezésüket hazai történelmi adatok, földrajzi, települési és személynevek is őrzik.

Az ONOGUR-BOLGÁR BIRODALOM népei az Kr. u. 500–600-as években kétfelé váltak. Egy részük megalapította a Volgai Bolgárországot, a másik részük a Dunai Bolgár Birodalmat. A volgai állam élénk kereskedelmet folytatott a környező népekkel. Lakóinak egy része az iszlám vallás híve lett, míg másik része kereszténnyé vált. A nyelvük egy ún. bolgár-török nyelv volt, melyből sok jövevényszó gazdagította a magyar nyelvet. Vannak, akik szerint őseink és a székelyek is a volgai onogur bolgárokból származnak. A 13. században a tatárok igázták le őket.

Ami az ún. dunai bolgárokat illeti, a 7. században egészen a mai Bulgáriáig vándoroltak, és az ott élt szlávokkal államot hoztak létre megteremtve a mai Bulgária alapját. Ősi onogur-bolgár nyelvüket szlávra cserélték, és görögkeleti vallású, földművelő, állattenyésztő szláv néppé váltak. Náluk alakult ki a cirill betűs írás egyik korai központja. (A Thessalonikiból származó Cirill és Metód testvérek a cirill betűket a görög betűkből alakították ki a 800-as években, melyek segítségével

megalapították a szláv írásbeliséget. Ők amerre jártak, a keleti keresztény vallást is terjesztették. Mint szerzetesek megfordultak Pannóniában, Rómában és Morvaország területén is.)

A SZLÁVOK az indoeurópai nyelvcsaládhoz tartoznak, és mint vándorló népeket először a Kr. u. 6. században említették őket. Törzseik benépesítették Közép-, Dél- és Kelet-Európa területeit. A szláv nyelvcsaládot különböző területeken élő, eltérő nyelvű nemzetek alkotják. A vallásuk is különböző, de dominál az ortodox görögkeleti vallás. Az írásuk sem azonos, vannak, akik a cirill betűket használják, és vannak, akik latin betűkkel írnak. Honfoglaló őseink a Kárpát-medence elfoglalásakor az ott élő szlávokkal kerültek kapcsolatba, akiknek egy része magyarrá vált. A szlávok nyelvi és kulturális hatása népünk életében még ma is megfigyelhető.

A KUNOK a Kr. u. 9. század körül jelentek meg Nyugat-Szibériában. Ők is a keletről nyugat felé tartó népvándorlás részesei voltak. Útjuk során a tőlük nyugatra lévő oghúzókat szorították tovább, akik viszont a besenyőket kényszerítették a Fekete-tenger feletti területek elfoglalására. A 11. században leigázták az oghúzókat, majd a besenyőket, és birodalmat alakítottak ki, mely az Ural folyótól egészen a Kárpátokig terjedt, és veszélyt jelentett a kijevi, valamint az orosz fejedelemségekre, Bizánc területére és Magyarországra is. A kunokra a mongolok mértek megsemmisítő csapást 1223-ban. A mongolok az 1220-as években indultak el Európa felé. Seregeik hazánkat először 1241-ben, majd 1242-ben rohanták le. A kunok közül 1243–1246 között többször is telepesek érkeztek hazánkba, akik jelentős szerepet játszottak történelmünkben és népünk életében, és akiknek az emlékét hazai események, földrajzi, települési és személynevek még ma is őrzik.

Külön kell foglalkoznunk a SZÉKELYEKkel, akiknek az eredetét a különböző szakemberek eltérő módon képzelik el. Az egyik nézet szerint már az ötödik században elődeink között éltek, és ők is szkíta, türk eredetűek. Mások szerint ők is, velünk közösen, a volgai onogur-bolgárokból származnak. Megint mások nézete alapján a székelyek a hunok leszármazottai. Vannak, akik feltételezik, hogy a hunokkal, mások szerint viszont csak az őseinkkel jöttek a Kárpát-medencébe, ahol elsősorban a határvidékeken, így Erdélyben telepedtek le. Bár a magyar nyelvet beszélik, a tájszólásuk jellegzetes, csak úgy, mint az öltözködésük, népköltészetük, fafaragásuk is. Nemcsak a nemzeti szervezettel őrizték meg hosszú ideig, hanem az ún. „ló-adó” adózási formát is. A „székeken” alapuló katonai szolgálatuk pedig főleg a határőrizetre szorítkozott. Állattenyésztéssel és később földműveléssel foglalkoztak. Ők őrizték meg évszázadokon keresztül a magyar rovásírást.

Összefoglalva az eddig leírtakat úgy véljük, ha a Czeizel Endre által 2003-ban közölték védhető, akkor abban olyan időszakok és „kilométerkövek” található, melyek alapján keresni lehet, hogy mely népekkel kerülhettünk kapcsolatba, és közülük kiktől kaphattunk olyan géneket és hatásokat, melyek a mai népünk kialakulását eredményezték. Az időszámításunk előtti és utáni évszázadokban az ősi perzsákkal, szkítákkal, szarmatákkal, törökökkel, valamint a hunokkal való együttélésnek genetikai és kulturális következményei lehettek. Emellett szólhat az, hogy az említett népek és mi is lovas, törzsi életet éltünk, azonos régióban és időperiódusban. Az antropológiai adataink, az életformánk, valamint a harcmodorunk

is hasonló volt, és mi is vérszerződéssel pecsételtük meg a kialakított szövetséget. A rokonságot igazolhatja, hogy hasonló motívumok fedezhetők fel az említett népek művészetében, és hogy a vallási és temetkezési szokásainkban is voltak hasonlóságok. Vannak olyan szakemberek, akik a népünket, a nyelvünket és a rovásírásunkat is tőlük eredeztetik.

Ugyanígy iránymutató az az adat is, hogy őseink Magna Hungáriából Kr. u. 460 körül indultak el, szorultak nyugat felé, és hogy a Fekete-tengertől északra fekvő területeken a türk eredetű kazárok között és az onogur-bolgárok mellett éltek 830-ig, melynek során még kapcsolatba kerülhettek többek között a hunokkal, az avarokkal, a bizánciakkal stb. is. Ezen találkozások alkalmával, mint mindig, addig nem ismert társadalmi, gazdasági, kulturális és genetikai hatások is érthették őket. Arra is lehetőségük nyílt, hogy tudomást szerezzenek a földművelésről, a nemzetközi kereskedelemről, az egy istent imádók vallásairól, a szerzetesekről, valamint arról is, hogy különböző írásjelek léteznek. Ami érdekes és hangsúlyozandó, az az, hogy őseink mindezen hatások ellenére a honfoglaláskor is még a korábbi törzsi szervezetben éltek, jellegzetes lovas íjász harcmodoruk volt, és az életmódjukat döntően az „eredeti pogány” vallásuk határozta meg. A felsorolt tények amellest szólnak, hogy az ősi génállományuk domináns és stabil volt. Valószínű, részben ennek is köszönhető az, hogy még ma is létezőnk. Az biztos és vitán felül áll, hogy őseink nem az európai, indoeurópai nyelvcsalád tagjai közül származtak, és ezért nyelvünk, továbbá a rovásírásunk is valószínű, ural-altáji eredetű.

A továbbiakban a genetikai vizsgálatok eredményeit tekintjük át röviden.

Őseink csontjai nemének, családi hovatarozásának és a temetkezési helyeiknek az azonosítása különböző – történeti, archeológiai, morfológiai, mikroszkópos, fizikai izotópos, kémiai nukleinsav analitikai, immunológiai, matematikai statisztikai stb. – módszerek segítségével történik. A rokoni kapcsolatok feltárásában a történeti, archeológiai kutatások mellett a nukleinsav analitikai eljárásokkal kimutatott gének és gén-mutációk, markerek vizsgálatának van nagy jelentősége. Általában, az apai Y- (nemi) kromoszómát és az anyai mitokondriális DNS-t (mtDNS) vizsgálják. Mivel az apától a fiába öröklődő Y kromoszóma csak mintegy 5%-a esetén észleltek rekombinációt, ennek a kromoszómának a meghatározása lehetővé teszi a férfi egyedek akár több száz éves visszakövetését is. Egyébként ennek a kromoszómának az esetében pontmutáció, inszerció és delécio fordulhat elő. Az így kialakult mutációk detektálásával lehet a különböző haplocsoportokat meghatározni. Az adott haplocsoportú férfiak jelenléte határozza meg egy adott genetikai tulajdonságú lakosság földrajzi területi eloszlását. A másik örökítő anyag, amelynek jelentős a szerepe, az anyától az utódba kerülő mitokondriális DNS, mely csak anyai ágon öröklődik, és esetében nincs rekombináció. Mutáció viszont az mtDNS variábilis részén előfordulhat, mely kimutatható, és ezért alkalmas antropológiai vizsgálatok alkalmával a vizsgált egyedek közötti különbség vagy azonosság igazolására. A haplocsoportok meghatározása lehetőséget ad arra, hogy egy kérdéses nép evolúcióját és rokoni kapcsolatait kiderítsék. A genetikai vizsgálatok lehetőségeivel és problémáival 2008-ban Raskó István is foglal-

kozott. Micheli Peter 2014-ben megjelent írásában pedig érdekes gondolatok olvashatók a rokonság és az abban érintett egyének genetikai állománya közötti kapcsolatokról.

És most térjünk vissza Czeizel Endre véleményéhez. Ő az Y-kromoszóma variánsok előfordulását vizsgálva próbálta meghatározni őseink evolúcióját, és az eredményei alapján úgy nyilatkozott, hogy „...a magyar férfiak 60%-a az Eu-19-es őskőkorszakbeli ősapa leszármazottja...”, szemben a különböző többi európai nép férfitagjaival. Kivételt csak a lengyel, valamint az ukrán férfiak képviselnek, akik esetében hasonló arányt figyeltek meg, ami 56,4, ill. 54 %-ot jelent. Férfi lakosságunk maradék 40%-a Eu-18-as (13,3%), Eu-7-es (11%) és Eu-4-es (8,9%) génvariánsokat hordoz. „...Mindez azt jelentheti, hogy a jelenlegi magyar férfiak 93,3%-a négy ősapától ered, és 73,3%-a már az őskőkorszakban is – az őshazában – élt férfiak utóda.” Ismerve ezeket az eredményeket számunkra nem meglepő, hogy az európai népek számára általában „idegenek” vagyunk, és az sem, hogy a lengyelekkel évszázadok óta baráti a viszonyunk. Amikor a hazai genetikai vizsgálatokkal kapcsolatos néhány szakcikket átnéztünk, nagy meglepetésünkre sem Czeizel nevével, sem pedig az általa írt könyv említésével nem találkozunk, ami számunkra nem érthető.

A 2009 előtti hazai publikációkat olvasva világossá vált, hogy a vizsgálatok alanyai két főcsoportba tartoztak. Az egyik csoportba a ma élő személyek sorolhatók, míg a másikba az archeológiai minták. Míg az élő személyek esetében a klasszikus genetikai tulajdonságok – vércsoportok, különböző fehérjék stb. – is vizsgálhatók, addig, érthető okok miatt, a másik csoport esetében a környezeti hatásoknak viszonylag ellenálló nukleinsavak, azokon belül is az Y-kromoszóma és a mtDNS analízisétől várhatók érdemleges eredmények.

Ami a publikált adatokat illeti, voltak, akik 24 klasszikus genetikai marker előfordulási gyakoriságát vizsgálták, és azt állapították meg, hogy egyrészt a ma élő magyarok genetikailag közeli rokonságban állnak más európai népekkel, másrészt, hogy egyes „specifikus magyar népcsoportok” jobban megőrizték eredeti génkészletüket, mint az átlag népesség. Szerintük a jelenlegi teljes magyar génkészletnek csak mintegy 13%-át teszik ki az ősi uráli gének.

Az öröklődésben szerepet játszó nukleinsavakkal kapcsolatos vizsgálatok közül először az mtDNS-sel összefüggő, általunk elért adatokat összegeztük. Az anyai vonalon öröklődő markerek előfordulását többen is vizsgálták magyarokban, székelyekben, csángóknak, valamint más európai népekben, és ők is genetikai hasonlóságot tapasztaltak. Azt is megfigyelték, hogy a honfoglalóink mtDNS összetétele a jelenlegi ázsiai populációkéhoz közelebb áll, mint az európaiakéhoz, és az európai népek közül is még leginkább a török, az ukrán és a finnugor komi nép genetikai markereihez hasonlít.

Ami az Y-kromoszómákkal kapcsolatos vizsgálatokat illeti, voltak, akik 11 különböző Y-kromoszóma mutáns előfordulását vizsgálták, és arra a következtetésre jutottak, hogy a ma élő magyarok genetikailag az őket körülvevő népekhez hasonlóak, továbbá, hogy úgy tűnik, az európai populációk apai ági rokonságát elsődlegesen a földrajzi közelség, és nem a nyelvi rokonság határozza meg. Semino Ornella és munkatársai – köztük volt Czeizel is – 25 európai és közel-keleti helység 1007 férfi lakójának Y-kromoszómáját vizsgálta 22 bináris marker előfordulása szempontjából. Megállapították, hogy az európai férfiak kb. 95%-a 10 különböző Y-kromoszómális leszá-

mazási vonalba sorolhatók. Az általuk vizsgált magyarok – elsősorban a palóc férfiak – 60%-a az Eu19-es, a jelenlegi nomenklatúra alapján az ún. R1a1 haplocsoportba tartoztak, továbbá, hogy az általuk tipizált magyarok, lengyelek és ukránok adatai közel álltak egymáshoz. Mások az ún. Tat Y-kromoszóma marker és mutánsa előfordulását kutatták egyes népek, nyelvcsaládok vonatkozásában. Adataik szerint a Tat C allél minden addig vizsgált uráli nyelvű populációban megtalálható volt, a magyarokat kivéve.

Ezek után érdemesnek tartjuk Kovácsné Csányi Bernadett 2009-ben publikált eredményeit és következtetéseit bemutatni. Ők sikeresen tipizálták hét honfoglalás kori csontminta Y-kromoszóma profilját. Közülük 2 esetben igazolták a Tat C allél jelenlétét, míg a többi ötben csak a vad típusú T allél fordult elő. Az a tény, hogy két mintában is C allélt találtak, nagyon fontos adat, mert a 197, ma élő magyar és székely férfi mintáiból csak egyben mutatták ki ezt az allélt, mely eredményük összhangban van a korábbi külföldi vizsgálatok során tett azon megállapítással, mely szerint a Tat C allél gyakorlatilag hiányzik a jelenleg élő, és magyarul beszélőkből. Viszont ennek a mutánsnak a honfoglalás kori előfordulása azt jelzi, hogy az apai ági felmenőink valamikor közösek lehettek más, uráli nyelvet beszélő népekkel, azaz a népünk és a nyelve uráli eredetűnek tartható. A már fentebb említett 197 személytől gyűjtött mintákat 22 féle Y-kromoszómális biallélikus marker – M96, M89, M9, M45, M35, M78, M170, M253, P37, M26, M201, P15, M304, M267, M172, M102, M67, M92, Tat, M173, M17, M269 – jelenlétére vizsgálták. Az eredményeik alapján a mintáikat E, F*, G, I, J, K*, N3, P* és az R1 jelzésű haplocsoportokba tudták besorolni. A felsorolt haplocsoportok, egy kivétellel, általánosan előfordulnak a különböző európai populációkban. Az egyetlen kivétel a székelyek esetében 3,1%-ban megfigyelt P-M45*(xM173) klaszter, mely középszerű eredetű, és Európában máshol gyakorlatilag nem fordul elő. További érdekes adat a J haplocsoport viszonylag nagy előfordulási gyakorisága a magyar (16%) és a székely (21,6%) személyekben. Ennek a gyakoriságnak a hátterében szerintük feltehetően anatóliai, dél-balkáni, oszmán-török hatások vannak, de azt is megemlítették, hogy a történelmi adatok és az ősi magyar nép anyai származási vonalainak az összehasonlítása olyan eredménnyel járt, amely alapján feltételezhető, hogy a J haplocsoport Kárpát-medencei jelenlétében a honfoglalás kori anyai elődeink játszhattak szerepet. A saját magyar és székely adataikat összehasonlították a Semino Ornella és munkatársai által végzett vizsgálatok eredményeivel. Ők is azt találták, hogy a magyar és a székely személyek genetikailag heterogén összetételűek, de közeli rokonságban állnak egymással, illetve más közép-európai és balkáni népekkel is. Továbbá azt is megfigyelték, hogy a saját magyar mintáik és a Semino Ornella és munkatársai által tipizált magyar palócok genetikailag egymástól különböznek. Ugyanis míg a palócok rokonságot mutattak a lengyelekkel és az ukránokkal, addig a saját magyar mintáik esetében ezt a rokonságot nem tapasztalták. Szerintük a palócok nem a jelenlegi teljes magyar népet reprezentálják.

Csász Aranka és munkatársai azt figyelték meg, hogy a honfoglalóink anyai génállománya nyugat-, közép- és észak-ázsiai elemek keveréke. Az adataik azt igazolják, hogy mind a finnugor nyelvi rokonságon belüli kapcsolatok, mind pedig a történelmileg igazolt türk és közép-ázsiai találkozások nyomo-

kat hagytak őseink génállományában. Úgy vélik, hogy ezek a hatások játszották a szerepet a Kárpát-medencei középkori lakosság tulajdonságainak a kialakulásában, és az anyai gének állandósága biztosította a folyamatosságot az akkori és a jelenlegi magyarok tulajdonságai között.

Neparáczi Endre és munkatársai szerint a magyarokban ma is megtalálható domináns gének jelentős része közép-ázsiai és dél-szibériai eredetű. Az ősi magyarok a génjeik másik részét, mely kaukázusi és európai eredetű, a nyugati irányú vándorlásukkor bekövetkezett nép-keveredések során kapták. Az ősi magyarokkal genetikailag legközelebbi, ma is élő rokon népek nem indoeurópai nyelveket beszélnek.

Ványai Fehér József Tiéd a csönd

Vadász eltévedt ólma minden szem,
Útszéli bogáncs tuskéje az ember,
Vagyunk, vagyogatunk öregsaggal és
Görcsben és ellazulva, kézben a kés.

Az egésznek a belseje érdekes,
Ahogy beljebb a tapintás érdeőbb
Lesz, a gesztus megkérdőjelezhető,
Amint az éntől elválík a te, ő.

Ők, akik rákérdeztek az elmúlásra?
Zakaton az idő, mint szeletelő.
A kenyérgondot nem hagyhatod másra.

És mégis, valami, valaki eljő
Végül, nevezzük ezt átváltozásnak.
Tiéd a csönd, nem adhatod át másnak.

Devecsery László Kősziget

...egy csendtelen, fojtó nyári esten, ott ültem a part nyirkos kővén, s hullott rám a fröccsenő-habzó, könnyű pára, akár a csecsemőre, mikor fürdetik. Daccal borított alkonyat, s a patak, én és a kövek... A zajgó világ elszunnyadt, pihent az avar alatt, miként az erdő, a rét, a csend-sötét: valami emberi. A kövek nem aludtak: szavak csobbantak; felhasadt némaságom: lettem költő, megrongyolt igazak, igazságok, napfényszerelmek, hazám hordozója, az egylányegű időben. Kövek közt éltem, lettem kő-magam, s mosdat a patak, foszlón engemet, mintha évezredek óta már...

...ha szólnak: kőlelkű halott, mondd: kő volt,
de sosem hallgatott...

Boldogkői Zsolt 2017-ben azt írta, hogy „adataink azt a korábban is jól ismert hipotézist látszanak támogatni, miszerint a honfoglalók az onogur-bolgárok egyik csoportja lehetett, akik Közép-Ázsiából származtak, és korábban szoros rokoni-szövetséges viszonyt ápoltak a hunokkal.”

Maróti Zoltán és munkatársai vizsgálatai szerint a jelenlegi magyarok nagy része késő neolitik, bronzkori európai eredetűnek tűnik, némi dán, belga, holland és baszk rokonsággal, és szerb, horvát, szlovák és román beütésekkel. A mai népünkben a honfoglaló magyarok genetikai nyomait csak mintegy 3%-ban sikerült megfigyelniük. A genetikai vizsgálatok eredményei alapján Raskó István és munkatársai, továbbá egyes külföldi kutatók is úgy vélik, hogy korábban a magyarok és a hunok, illetve a magyarok és a szkíták között szoros együttélés volt.

Haiman Éva 2018-as évi cikkében pedig Kásler Miklós arról számolt be, hogy meghatározták III. Béla király Y-kromoszóma profilját, mely az R1a haplocsoportba tartozik, és amelynek segítségével lehetőség nyílt az Árpád-házi dinasztia holt és élő tagjainak az azonosítására. A munkacsoport eredménye népünk uráli eredete mellett szól.

ÖSSZEFOGLALVA megállapítható, hogy most már vannak olyan genetikai adatok, melyek alapján egyes korábbi feltételezések megerősítést nyertek, továbbá, hogy alapos cáfolatot kaptak azok a „marxista, objektív, tudományos” nézetek, melyek szerint a népi emlékezet, a mondák, valamint a korai krónikások által leírt anyagok csak mesék. Tehát az sem igaz, hogy azok csak a nemesi, úri és burzsoá nacionalista ideológiák támogatása érdekében születtek.

A Pinka fényei és árnyai – Biczó Antal fotója

Tusnády László

A csodálatos cédrusok

Dicsőségéről nem zengett dicsének,
nagyon szegény lett, így jutott a végbe,
hamis hangerdő ártott jó hírének.

Ráhullt a szürke világ szürkésége.
Örök a tél itt, fagy s pokol dereng fel.
Sivár szobában élt magát emésztve.

Ki emel minket föl, föl földi kegygyel?
Sikoly-, sírás-út ez a lenti forgás.
A rossz kocsinkban eltörött a tengely.

Fület fűrészrel féktelen csikorgás.
Hajóroncs lettél? Partra mi búvölt itt?
A vad varázst törd! Hulljon, mint a forgács!

Rémtettüket a Voltak ránk üvöltik:
soká hiába vágytunk szent magasba,
lángészre szürkék nyelvük vesztve öltik.

Gyökereinket foglaljuk aranyba!
Lassan nőző növény lett a jövőndő,
mert egy gaz-kórus szüntelen tagadja.

A létfa itt erőre lelve megnő,
ha fékezi a szelet minden ága,
ám dermedésbe hull a gyenge, meddő.

Sötét éjben visz e vak légi vágta.
Romvárosok a mélyben, lenn hevernek,
már mintha lenne fagyos sark világa.

Pokolkapuból hívnak, integetnek.
A tavainkban a vér már elárad.
Gránit a lángész, kortól nem reped meg.

A honfiaknak arca félve sápad:
világ salakja, minket szét ne mállassz!
Bilincsből minden szív bús, béna, bágyad.

Látszat-szeretetet hív. Hamis sugár az.
Szakadékunkat csapdával bevonja.
Földet perzsel fel: lesz örökre száraz.

Egy kép a múlt nagy-nagy titkát kibontja:
Baalbek fényével zengi, megtanítja,
hol van a létünk biztos, ősi pontja.

Fönséges fény-úr szívünket kinyitja
a teremtésre. Míg a feketében
az ellentéte a félszt ránk taszítja,

mindazt, ami a szívnek fáj, tünékeny.
Édes tűnődni, ha ég égi asztag.
Hiányától van könny igaz szemében.

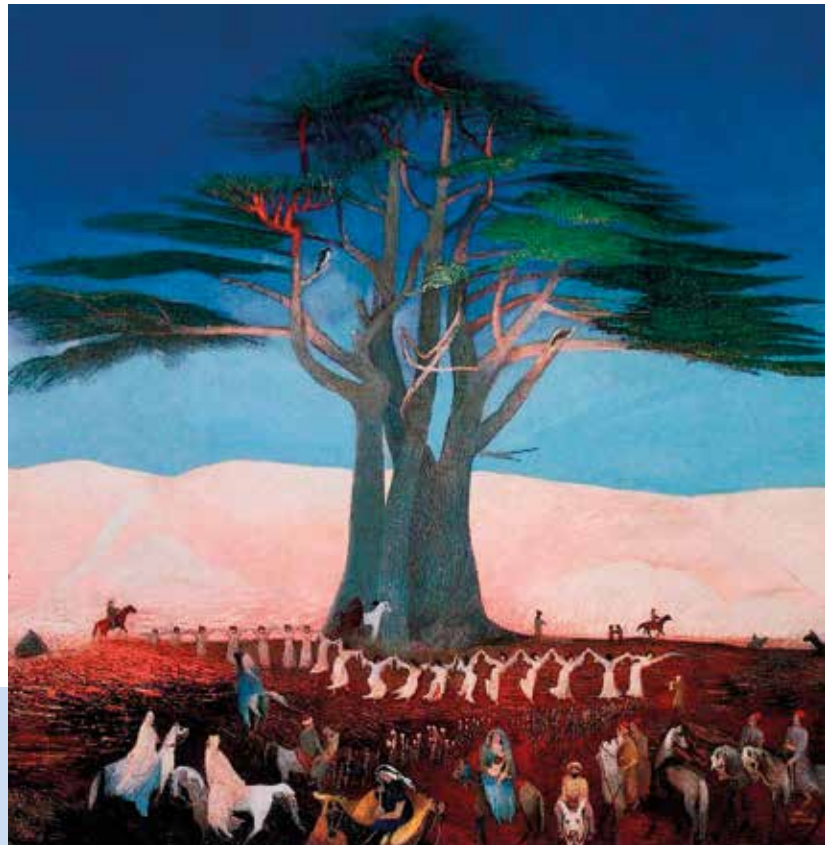
Mezön ibolyák. Titkokat havaznak.
Az örök kékjét festik fel az égre.
Nincs szenvedés itt. Ez a fő magaslat.

A félelem-fog lel itt fenti fékre.
A cédrust látod. A szívedbe áthat
vigasztalása. A vég vár a télre.

A rút rontás huhogással nem árthat.
A tiszta fény lobbant rád új világot,
kiterjedése más: szem látva láthat.

Az ünnepi kedv felső fokra hágott,
e könnyűségben szinte lengve szállnánk.
Te bús, nagy Élet, repes sok virágod,

szépséged mélye a mi drága tárnánk.
Magányunk nagy. A sors gyakorta támad,
cédruskarok az égnek ezt kitárják:

Csontváry Kosztka Tivadar festménye

fémfogak marják, tépi kín, a bánat,
a bős hullám gyakran tör rá özönnel,
igaz tükörben látod így hazámat.

Életvizünkben cédrus képe jön fel.
Az ibolyaszín fellobog az égen.
A természet szépsége tündököl fel,

hív, hogy leljünk tökélyt e lenti létben.
A zöld levél a csöndben ezt susogja:
„Tisztelgőn száll át a felhő az égben”.

Remény forrása. A szó fellobogja
az ég beszédét. Írd, mert szerteszt hullsz!
Négyezer év szele fodorba fonja

a fűrtjeidet, szép magányos cédrus.
Az Eszmei zeng: „Értem ég szerelme”.
A rendkívüli az újban elég dús.

„A küldetésem küldött küzdelembe.
A legfőbb látás vált végül valóra:
a teljes élet lobbant a szemembe.

Hegyek között döbentem égi szóra;
zarándok lettem hetedhét határban:
Isten hívott, áldást hozott az óra.”

Csontváry zengett így a szép sugárban.
Világon Ádámként tartjuk a szemlénk.
Élünk immár örök május havában.

Szép őszi fények! Mintha visszazengnék
a szózatot, mely mindenségre éled:
„Hiú horog hiába állna hegyként,

öröm-özönben röppen fönt a lélek.”
A meg hasonlítás melegágya eltűnt.
Hazám, magányod bánatokra ébredt.

Két cédrusnál kell teljes létre lelnünk.
Nem dőf belénk az ellentétek éle,
oly jó az igaz úton útra kelniünk.

A tánc kitarja, mi létünk tökélye.
Bíbor csillámfény lobban lángolással,
beavatást zeng ünnep tiszta fénye.

A föld köszönti boldog illatárral.
Összhangra minden élőlény törekszik.
Nem bánt, hogy minden elmúlásba szárnyal.

Rosztat fény győz le, mélybe az menekszik.
Atlantiszunk! A lélek oda leng el.
Ünnep-örömtől a kín már levedlik.

Szabadság! Zsarnok nem tör rá sereggel.
A légtelen titkos illat árja árad,
reánk leheli szép ibolya-reggel.

Éles kés nekünk már sohase árthat.
Az a hegy néz évmilliók korába.
Az oldalán fehér-piros sugárhad.

Erős szárnyak visznek álmok honába.
Nálunk mértéke nincs kínok hevének.
A tisztulás nem lép bajok nyomába.

Csontváryt hallom. Rá követ vetének:
„A Semmit kaptam. Lyuk lettem a Napban.
Mindenki elé tártam, mi a lényeg.

A világtengely nagy recsegve kattant.
Fikarc-lét sebe hosszan nem gyötör meg.
Sírás, jaj zeng. Helyem cédrus alatt van.

Viták, viszályok többé nem kötöznek.
A tengerpartján vár rám a lovaglás.
A végtelen sugarak rám köszönnek.

Tündér lakik ott, hol jövönk a padlás.
Örömmel várjuk víg dalokba fogva.
A bölcs szem előtt bő titok-patakzás.

Int a természet fő parancsra, jogra.
A nyelv a létezésről tiszta hírt ad.
Feltündöklök forogva, fellobogva

a napsugarak, és fönt mind a csillag.

Magányos cédrus – Csontváry Kosztka Tivadar festménye

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD

Amíg a lovak pihennek

Félrehúzott a szekér a kocsmá elé. A két férfi egyik erről, másik arról ugrott le az ülésdeszkáról. Aki a gyeplőt fogta, bal oldalt, alacsony, széles vállú, a gyeplőt a lócsre akasztotta, a lovak elé került, és mindkettőnek a fejét megsimogatta. A másik, szikárabb, magasabb, nagy bajuszú a zsebében vágkált. Kötég pénzt vett elő, másik zsebébe tette vissza, aztán cigarettát és gyufát kotort elő. Rágyújtott. Megvárta, míg társa újból megkerüli a lovakat, együtt mentek be az ajtón, előreengedte a szekeres gazdát.

– Jó estét! – mondták szinte egyszerre.

A kocsmában kevesen voltak, egy hangos, nagy társaság, meg három asztalnál külön egy-egy férfi. Hirtelen csend lett, először a kocsmáros köszönt vissza, aki a pult sarkát támasztotta, felkönyökölve, aztán még két fiatalember.

A két férfi előrement a pulthoz.

– Két meggy-pálinkát – rendelt a magasabb.

A kocsmáros bekerült a pult mögé, gömbölyű üvegből töltött, és ahogy az üveg dugót visszacsavarta, annyit mondott:

– Egészséget!

A két férfi egyszerre nyúlt a pohár után.

– Egészséget – mondták, és leültek a pulthoz legközelebbi üres asztalhoz.

Következőkor az alacsonyabb rendelt, ugyancsak két meggyeset. Aztán, mikor az asztalhoz vitte a poharakat, még visszafordult. Két üveg sört kért.

Ahogy telt az idő, mind hangosabb lett a nagy társaság. Amikor rendeltek, a kocsmáros piros pálinkát töltött a poharakba, az asztaluknál.

A két férfi alig váltott pár szót. Mikor az italuk elfogyott, a magasabbik ment a pulthoz fizetni. A kocsmáros éppen a poharakat mosta el, megtörülte a kezét, és kiszámolta, mennyit kell fizetni. A férfi pénzt vett elő, s annyit mondott:

– S még egy üveg meggyest.

A kocsmáros a raktárból hozta az üveget, a pultra tette, számolt magában, mert ajka mozgott, és mondta a végösszeget.

A férfi kabátja belső zsebébe csúsztotta a visszajárót, majd az üveg pálinkát is. Elköszöntek, kimentek.

Még hallották, hogy a kocsmáros elkiáltja magát:

– Záróra, fiúk!

Egészen sötét volt már. Felültek a szekérre, és zsebre dugott kézzel merevedtek az ülésdeszkára.

Már a második falut hagyták el, mikor a magasabbik kigombolta a kabátját. Belső zsebéből elővette az üveget, lecsavarta a dugót, és társának kínálta az italt.

– No, szerencsét máskor is! – mondta az alacsonyabb férfi, és jót húzott az üvegből.

A másik is meghúzta, majd visszacsavarta a dugót. Kezében lógatta az üveget.

Amikor egy lejtőn ereszkedtek le, az alacsonyabbik rácsapott korbácsával a ló farára.

– Csá, neee! – kiáltotta.

A lovak megiramodtak.

– Az a nóta jutott eszembe, hogy... – szólalt meg a magasabb, az üveget társának nyújtotta. Az lecsavarta a dugót, és jót húzott.

– Melyik, ugyanbiza?

– Hát az, hogy... – és halkán énekelni kezdett: – Fekete szárú cseresznye...

A második sortól társa is jó erősen énekelte.

Amikor vége lett az éneknek, húztak egy-egy kortyot az üvegből. A magasabbik bedugta az üveget.

– Meg kellene állni egy kicsit – mondta.

– Hó, ne! – húzta meg a gyeplőt az alacsonyabbik.

A magasabbik leszállt a szekérről. Rágyújtott.

– Tudod-e, mi jutott eszembe? – fordult a társához.

Az feléje fordult, de nem szólt semmit.

*Két tenyerét összecsatintotta,
és elkezdte a csizmaveregetőst
járni, hangtalanul.*

– Amikor az öreg Pityu bá egy lakodalomban megállította a zenét. Mert ő táncolni akart – és hangosan felkacagott.

Az alacsonyabb is leszállt a szekérről.

Álltak a lovak előtt, ketten.

– Hol az az üveg? – kérdezte az alacsonyabb.

– El nem vettél! – mondta a másik.

Az ülésdeszka alól, a szénából kihúzta az üveget, jól meghúzta, és letette a földre. A kalapját megigazította, aztán bal lábát fölemelte, két tenyerével integetni kezdett a levegőben.

A másik odaállt melléje. Nézte, aztán félrecapta a kalapját és elkiáltotta magát:

– Hí, te, ha-te-ha!

Két tenyerét összecsatintotta, és elkezdte a csizmaveregetőst járni, hangtalanul.

– Hallod-e... így szárazon ez nem megy – szólalt a másik. Nagyot csapott a bokájára, fölemelt jobb lábát a pálinkás üveg fölött mozgatta.

Fütyülni kezdett, és lassú mozdulatokkal járta a legényest.

Az alacsonyabbik tapsolni kezdett az ütemre, billegette magát, kidüllesztett mellel.

– Éj, haj! – kiáltotta a magasabbik, és megállt. Fölvette az üveget, ivott, majd a társának kínálta. Az is ivott.

Kezében az üveggel, mindkét kezét a magasba emelve énekelni kezdett:

– Hull a szilva a fáról...

A magasabbik is bekapcsolódott az éneklésbe. Összeölekeztek, és egyszerre dobbantottak az ütemre.

Amikor vége lett az éneknek, a magasabbik eldobta szája sarkából a kialudt cigarettát, rátaposott.

– Most azt, né!

Pattogtatni kezdett az ujjával.

– A ma-lomnak nincsen köve... – kezdte énekelni.

Közelebb lépett a társához, elkapta a vállát, és forogni kezdtek. Mindketten tele torokból énekeltek.

– Azt a mindenségét! – kiáltott az alacsonyabb, mikor befejezték az éneket, és megálltak egymás mellett.

– Már holdvilág is van – intett a magasabbik a domb teteje felé. Az erdő fölött jó erős fénnel világított a hold.

– Ha ott van valaki, most nézhet minket – mondta az alacsonyabbik.

– Az igen, s kacaghatja, hogy ez a két bolond itt mit csinál – tette hozzá a magasabbik.

– Hadd el, kacagja – kacagott az alacsonyabbik. – Amíg az onnan lehallatszik, kell legalább egy egész hónap!

P. Buzogány Árpád versei

Éjfél után

Mire megvirrad, ki tudja, merre járok,
te is tudod, tűnnöm kell innen immár.
Tölts még a borból vagy két hosszú kortyot,
mennyit nélkülöm ma éjjel meg nem innál.

Ne bánkódj most, így is jobb, mint a semmi,
legalább tudjuk, szeretni milyen volna,
megcsókolhatsz, ahányszor kedved lenne,
mielőtt még valamelyik kakas szólna.

Bőrödről forróság ragad reám is.
Ide bújhatsz, nem lesnek már utánunk.
Ahány csók elmarad ma éjjel, holnap
majd tízszer annyit akarunk és bánunk.

Délelőttök súlya

Porosodó utakon járunk,
fény hull a lépteink nyomára.
A tegnapok szűk mosolyait
megüli már az est homálya.

Érett gyümölcs húzza az ágat,
és súlyos minden közös percünk,
amikkel titkon, senkitől se
látva néha egymásnak jelzünk:

hosszú a nap és minden óra,
fél szemmel lesünk, lám, egymásra,
mintha a könnyed délelőttnek
nem lenne súlya sok-sok mázsa.

Őszi délutánokról

Sugaras, langyos délutánok.
Megkövesednek mind az álmok,
tied, az enyém. S fel nem oldja
éjféli egek kövér holdja.

Fénytelen hajnal hűvössége
lesz a mosolyod álnok vége,
reszkető ujjal tapogatjuk,
ott van-e, kinek éjünk adjuk,

együtt várunk-e víg reggelekre?
Egymást vadító újabb jelre...
Ha nem volt egyik sem még álnok,
lesznek sugaras délutánok.

Ország László Haikuk

Mindeg a szélnek
honnán fúj, a hová is
csak neked számít.

Önmagadról szól
ez a táj; ne taníts ott,
hol tanulni kell.

Fáradó testből
elcsavarog a lélek
...egyre távolabb.

Elment... meggyfa is,
út is utána száradt,
csak a por maradt.

Hosszan siratja
mielőtt tönkre-vágja,
mint fűrész a fát.

Nem a Megváltó,
csak társtalan ember arc.
Útmenti kereszt.

Visszafelé nem
vezet út, bár előre
tán járhatatlan.

Akarásból nem
épül semmi, nélküle
ugyanúgy... semmi.

Hársak alatt, a
régí széken nyitott könyv.
Benne szél lapoz.

Hiába emlék-
tábla, száraz forrástól
elpártol a vad.

Napok lesznek még,
talán évek, de csak az
a perc számít... majd.

Valami suhant
át a kerten, vele tűnt
néhány fa-level.

Esendő eső,
fűszálon várakozó,
száradó felhő.

Észre se vette
az aki adta, csak a
seb emlékezik.

Kicsi almafám
a szélben; te tartod már
ingatag karód.

Majd az utolsó
mosolyhoz érsz; vagy már
megtörtént volna?

Szép őszi szélben
visszafelé múlnak el
az évek... végleg.

Máskor tán virág
volt; most csak gaz és sírós
novemberi fű.

Az éjről hallgat
a hajnal; sült gesztenye
hideg hamuban.

Váratlan elért
az esti csend; riadtan
csend-ül... egyedül.

Ország László fotója

PETRUSÁK JÁNOS

Szerkesztőség à la Luxemburg

Tehát, szerkesztőség! Könyvet kiadós. Hiszen ezért kiadók ők – nem szobát, hanem, ha egy mód van rá, mert lehetséges, akkor könyvet, sőt könyveket kiadók –, hogy sikeresek legyenek. Ez meg abban mutatkozik meg, ha pénzt, még hozzá sokat és még többet teremtenek. (Akár az istenek?)

Igaz, van a szakmai siker is, amúgy. De az más. Kategória.

Ezt tudjuk. Ezt tudják. Ezt tudták. Viszont...

Az igazi siker – szerintük (is) – mégis csak az, ha pénz van. Vagyis termelődik. (Teremtődik?)

Igy meg, hogy ülnek, hallgatnak, és mindenre gondolnak, csak az üzletre nem, pénz nem lesz. Hanem csak fogy, mint az idő.

Akik számára a legfontosabb itt a pénztermelés, az két hölgy. Az egyik nagyvilági, a másik kisebb világi, de mind a ketten igen nagyra becsülik önmagukat.

Az asztalfőn, az ergonómiailag és lakásdesign szerint vese alakra tervezett pozdorjalemez lap mellett, seggforma fröcscentett műszéken fészkelődve ülő hölgy nagyon királynő. Csak éppen – még – királysága nincs. Félreértés ne essék! Nem királyné, azaz valamely király asszonya akar lenni, hiszen az már megtörtént. Nála, vele. Férje van. Egy okból, és még tartva, hogy az adja a pénzt a vállalkozáshoz. Aztán az ajánlotta, játsszon ezzel. (A férj meg közben a saját játékaival: mint ingatlanfejlesztés, befektetés, pénztermelés, luxusházak, luxus-kocsik, luxusjachtok, meg luxus prostik, titkárnőnek vagy tolmáclánynak álcázva – egészen csak a bérszámfejtés okán.)

Margot királynő azonban, mivel királynőként gondolt önmagára, saját birodalmat akart. Nem icipici cégcskét, amely már íme, alatta volt, hanem igazi birodalmat. Ő, aztán mert álmodni. Azt aztán mert!

Viszont más az álom, és más az a fránya valóság, mint azt tapasztalatból tudjuk. Szegény Margot meg azt tapasztalhatta, hogy a férje által adott tisztes kezdőtőke fogy. Annyi a kiadás, s annyi dolog kell egy nőnek. A maradvány csak egy, azaz egyetlenegy hónapra vagy próbálkozásra elég. Ha elég!

Mert könyvkiadásba vágta. Miért ne, hiszen Margot szeretett olvasni, ezért szinte magától értetődő volt, hogy könyvkiadót alapított. Csak úgy. A Luxemburgi Nagyhercegségben amúgy könnyedén.

A harmincezer rugó, elnézést kérünk, euró mellé kellett volna még egyezer, s máris SA, azaz nyílt részvénytársaság lehetnének. Vagyis lehetek volna. Mert a kezdőtőkéből az alapítástól eltelt negyed év alatt kábé húszszer ment. Az el.

Voltaképpen drága az élet Luxembourg városban, különösen egy magára valamit adó nőnek drága. Tehát nem is nagyon nagy pénz az eltapsolt húszszer, még akkor sem, ha mondjuk egy vadi új Volskwagen Golf ára az. De kinek kell egy „egyszerű”, mindennap látható Golf vagy BMW, Mercedes – ő

ugyancsak „demokratikusan” utálja a németeket –, vagy akár Ferrari, Maserati meg egyebek – hiszen az olaszokat sem kedveli –, amikor az ember lányának Bugattija ugyanúgy lehet. Amely olasz nevű, de nem olasz. Az övé álom-kék, meg egy kis fekete fényezés, de olyan izgalmas ekképp. Csak 500 példány van belőle, 2,5 másodperc alatt éri el a 100 km/órát, de a végsebessége az óra szerint 420 km/h. Igaz, ezt nem érheti sosem el – akkor meg minek van? –, mert a gépkönyv szerint 380 km/h-nél beavatkozik a fránya-csúf számítógép. Amely lassít. (Mint minden nap a haverjai, bent a munkát, az irodában. – Tölt és tölt, frissít. Telepít.)

Attól meg vagy ezzel együtt a Bugatti egy gyönyör-kocsi!

Lízingelt, elvégre nincs annyira túl messzi Molsheim s a gyár. Margot férje meg annyi pénzt, amennyibe a csoda került, nem adott. Ezért maradt a lízingelés –, bár Margot nem nagyon értette a sokoldalú szerződést, amit át sem olvasott. Na, egy királynő miért tenne ilyet?!

S persze a táskákat, cipőket, minden alkalomra és órára mást, kávéház-csacsogást meg egyebeket mind pénzért mérik. Ezt elkölteni, mármint a pénzt, rájött Margot, könnyű, nagyon ám az. Ezzel szemben megtermelni...

Pedig nekik volt üzleti tervük! Nem Margot asszony csinálta, hanem a férje egyik savanya könyvelője. A nő nem értette, csak a lényegét. Hogy, kevés pénzt kapott.

Az eltelt negyed esztendő – átok-negyed!, ahogyan nevezgette nem éppen szeretetteljesen Margot királynő – csak vitte a pénzt! Kellte erre is, arra is, s nemcsak magára, hanem a cégére is. Sajnos.

Először ugyancsak az irodára. A ház, ahol bérelték, kisebb és még kisebb, tizenhat és tizennégy négyzetméteres lyukakra volt felosztva, amelyeket a tulaj nagy kegyesen kinevezett irodáknak. WC, mosdó és egy két négyzetméteres teakonyha

legalább minden szinten volt. Legkevesebbe a manzárd-rész került, tehát ezt bérelték ki. Összesen 16 négyzetméter, mégis 1100 euró per hó, plusz a rezsi. (Nem is engedélyezte Margot, hogy villanyt kapcsoljanak, a laptopokat ugyancsak otthon kellett feltölteni. Használja mindenki a saját forrásait! Ha a laptop mégis lemerül, lehet keresni egy net-kávéházat. Ott fel lehet tölteni a gépet, és persze közben is dolgozni.)

Szóval még ezer euró – itt volt a gubanc! Ha az lett volna, akkor SA-k lettek volna, részvényeket adtak volna ki, amit a sok hülye megvesz, és dől a pénz. Annyi, hogy egy új Bugattira s száz új cipőre szintén elég. Ja, közben adtak volna ki könyvet is, már ha ez van a cég nevében benne, hogy könyvkiadó.

Így meg nem adtak. Nem hogy könyveket, de egy kicsiny brosúrát sem. Negyed esztendő alatt egyet sem. Csak vártak, meg vártak, hogy tovább várjanak... Mire is?

Igen, a diadalra! Nyitották a szájukat, bele is fáradtak. De a sült galamb csak nem jött. Az ablakon be csak néhány szúnyog repült, mivel közel az Alzette folyó, amely az év nagy részében pataknak vagy inkább csermelynek álcázza magát. De az őt kísérő ártéri bozótosban, erdőben a maga csöveseit, csavargóit és bogarait minden évszakban ki tudja termelni. Még akkor is, ha nincs benne víz, csak a térképeken.

Szóval, ezer – Margot úgy mondta, száználmas ezer – euró lett a gát, amely itt, náluk a siker elé állt.

Pedig ha pénz van, minden van, mint tudjuk.

Pediglen álmodoztak róla, mert álmodozni tudtak. Nyomorult 120 ezer euró, és már SE lehetnek, Európai Részvénytársaság. Bár ahhoz előbb kellene kettő, az EU két külön tagállamában bejegyzett társaság, amely összeolvadhat. De hát akinek pénze van, méghozzá 120 ezernyi, annak ez sem lehet olyan nagy akadály. Lepapírozzat az ember egy-két társaságot itt meg ott!

Margot meg volt róla győződve, a férje így csinálja, s dehogyan fizet bárhová adót!

Ha 12 500 euró megmaradt volna, akkor legalább egy apró, zártkörű részvénytársaságot, de mégis csak részvénytársaságot – itteni szóval SARL-t – lehetett volna összehozni. Ez ügyben Margot felhívta a férjét. Nem tanácsért, azt nem kért, elvégre ő büszke nő. Pénzt azonban kérni kellett.

A recepció nyuszi nyafogott, ő meg erre tömören letette. Nehogy már ő magyarázza meg egy 18 évesnek, hogy kicsoda! Ha az a kis szukacsőkevény nem ismeri fel az ő – az Ó! – hangját!

Amúgy Margot lehetett volna 40–50, vagy akár 60 ugyanúgy. Így elnézve. Hetven már semmi esetre sem, mert, ahogy maga szokta mondogatni, „*hetvenesen már uralkodónő leszek, a könyvkiadás császárnője!*”. Ha pedig még ma nem az, akkor nem lehet éppen hetvenes.

Fekete a haja, szénfekete a szemöldöke meg a szeme bogara, amely néha, mintha egy kovács tüze lenne izzó szénnel, olyan fényeket ad. Nem jó az indulatát látni!

Végül a Lucilin XXX – itt a valóságban 3 más jel van – Books cooperative, azaz szövetkezet lettek ők, melyhez a luxemburgi törvények értelmében kettő fő kell – bár Margot önmagával is egész jól el tudott volna szövetkezgetni! Kell még valamennyi, elő nem írt mértékű tőke, amely lehet akár 10 euró is, bár nekik azért több jutott. Ráadásul ők maguk mondhatják meg, hogy korlátlan vagy korlátozott felelősségűek legyenek, mint gazdasági társaság. Hát persze, hogy korlátoztak lettek, de nem csak az anyagiak okán.

A másik társ, a kényszer szülte szövetkezeti, Agathe fő-szerkesztő asszony. Aki amúgy lány, csak épp' 47 éves. Szeretné ő a férfiakat, ezzel nincs gond. Csak a férfiaknál. Mert a férfiak nem szeretik őt. Amúgy a könyvkiadáshoz nem ért semmit, csak olvasott egy könyvet róla. Szeretett olvasni, mert mit csináljon mást? Nyalni is tudott, mármint – elnézést – hízelegni.

A két tulajnál mellett az asztal végében – de hát melyik egy vese alakú asztal vége? – egy fiatalabb nő kuporgott. Az egyetlen alkalmazott. Asszisztens-titkárnő-akárminek került ide, mert nehogy már a főnökség dolgozzon!

Aztán az első beszélgetéskor kiderült, hogy Susane (Su) Pollard nemcsak angol apával dicsekedhet – amit nem tud, mert utazó ügynök atyja harminchat évvel ezelőtt felcsinálta a kis tejárust, nevet adott a gyerekeknek, aztán lelépett –, hanem valamennyit ért az üzlethez szintén. Ugyanis korábban egy boltban dolgozott, pénztárosként. És árufeltöltőként. Meg takarítóként. Persze, hogy ki akart emelkedni! Ezért bírta már három hónapja a két főnöknője heppjeit. Legalább a két nő nem akarta meghágni, mint ahogyan ez ügyben már aktív volt nem is egy főnöke.

*Mert írók, azok jelentkeztek.
Szinte még a kiadó sem tudta magáról,
hogy kiadó, de az írók már igen.*

Amúgy Su magányos, bajszos, túlsúlyos lány, akinek mindig a szexen jár az esze, de csak az olyanon, amelyet ő irányít. Volt is ötlete megköötözös, fogságban tartós, szex-rabszolgas, persze férfikínzós könyvekre. Ha nincs az a fantázia, amelyből ilyen jönne ki, ő vállalja, hogy megírja. S még pénzt sem kér érte. De a két főnöknő úgy ítélte, ezért más pénzt nem adna. Ők sem. Tehát Su kisasszony hallgasson és dolgozzon. A jó munkaerőnek ez a dolga.

Tehát: Su nem szuszoghatott. Csak dolgozhatott.

Su feladata volt jó kéziratot találni.

Mivel ezt túl egyszerűnek találták (mármint jó kéziratot találni, amely modern, újszerű, ráadásul vagy inkább legfontosabbnak nem kerül semmibe), még mellé a basztatás-terminológia kiadói művelését is rábízták. Azaz a maguktól, hívás és felkérés nélkül jelentkező szerzőcskéket úgy le kellett... hogy attól azoknak, ha nem is ment el az élettől a kedvük, de az írástól mindenképpen. Legalábbis a könyvkiadóknak való írástól.

Mindenfajta terminológia – nézzük meg a szótárban vagy csak úgy, a neten – három részből áll, amelyek egyenjogúak s egységet alkotnak. Ezek a részek az elmélet, a gyakorlat és a szakszókincs.

Na, ezt kellett Su Pollardnak művelnie! Előbb Agathe fő-szerkesztő asszony, majd Margot királynő ellenőrizte. Mármint a válaszleveleket a jelentkező íróknak. Mert írók, azok jelentkeztek. Szinte még a kiadó sem tudta magáról, hogy kiadó, de az írók már igen.

Írtak és írtak: ötleteket, javaslatokat, jó tanácsokat, röviden meg grafomán-módra. Ez ellen tényleg kellett valamit tenni. Agathe szerint sokkal többet, mint amennyit Su tett eddig. Hiszen válaszaiban nem eléggé határozott, lekezelő, gyalázkodó.

– Így, ha csak azt írod, gondolja végig írását, akkor szófogadóan újragondolja, és újból jelentkezik, még akkor is, ha azt is megírod, hogy nekünk nem tetszik. Akkor küldi más-hová, hátha ott tetszeni fog. Sőt, ha azt írod, semmi, de semmi tehetsége, ő akkor is tovább fog küzdeni! Ide valamilyen eredeti válasz kellene, amelyet aztán majd szabványosítunk. Valahogy így...

Agathe megakadt, vagy csak tiszteletből nézett rá Margot királynőre, aki folytatta helyette:

– Udvarias hangvétellel, de azért gúnytól csöpögősen kell írni. Valahogy így: Kedves XY! Most mit csodálkozol? Igenis kedves, nekünk kedves, mert baszthatjuk! Akit meg baszthatunk, azt nem tiszteljük. Logikus? Szóval: Köszönjük, hogy írásával felkeresett, de engedje meg, hogy a könyvszakma érdekében egészen őszinték legyünk magához. Írása annyira bűn rossz, hogy el sem voltunk képesek olvasni. Értékeljük igyekezetét, amellyel író szeretne lenni, de a magunk részéről biztosíthatjuk, hogy nem lesz. Inkább olvasson sokat, higgye el, az is jó szórakozás. El ne feledkezzen megvásárolni könyveinket! Baráti üdvözléssel... Satöbbi, satöbbi. Érthető? Aztán, ha a kis szemét mégis ír, mármint választ, esetleg nem csak elektronikus levelet, hanem regényt, akkor írjuk meg, hogy nem csupán letiltottuk őt a levelezési rendszerünkől, nem csak e-mail címe, hanem IP címe, azaz, mert ezt én tudom, az Internet Protocol-címe alapján, sőt könyvszakmai érdekből minden könyvkiadónak elküldtük, hogy vele vigyázzanak. Tehát: hagyja abba, amit tesz! Ráadásnak már feljelentést is eszközöltünk zaklatás vádjával a rendőrségen...

Su félve pillogott (még félszegebben, mint szokott):

– Nem lesz ez egy kicsit erős? Mármint a fenyegetés.

Margot királynő hamvasszín-vakolat arcát halvány mosoly, de végre mosoly, még ha gúnyos is öntötte el.

– A férjem azt mondja, és legalább ebben az egyben igazat adok neki, hogy ha győzni akarunk, akkor mindig keményen kell küzdeni, vagyis másokat csesztetni!

Kis csend. Vagy nagy csend. Attól függ, hogy mihez viszonyítjuk: egy élethez vagy egy perchez.

Amúgy maradt a feladat: mindenkit nemre, korra, nemzeti-ségre, továbbá egyebek tekintetbe vétele nélkül, így, egészen demokratikusan letolni, közben meg a „zseni-regényre” várni.

Vagy ha az nem jön, akkor?

Csináljunk mi egyet?

A két könyvkiadós nő összenézett:

– Annyira nehéz lenne ez?

Su rájuk pillantott:

– Csak betűk egymás után.

– Na, ez az! – kiáltott a kétszemélyes szerkesztőség, vagy is a két nagy nő, mivel Su, az csak alkalmazott, tehát a nagyok szemében senki.

– Ötlet? – érdekelte ezt a senkit, az alkalmazottat.

A két nagy nő megint összenézett. Ugyanazt láthatták meg egymásban, mert egyszerre szóltak:

– Erre nekünk se időnk, sem energiánk nincs! – Kifelé mentek. – Su! Dolgozzon!

Sunak, ha egyszer dolgozó volt, dolgoznia kellett.

Mint máskor, és máshol. Csendesesen, mégis lelkesen, kevés pénzért és jól.

„Csak” ennyi a feladata. Más, semmi sem.

Írnia kell, ha jól értette, egy regényt. Méghozzá „zseni-regényt”. De: milyen is az?

Szutrély Péter

Hajrá pedigmárok!

„Az Élet él és élni akar” – mondta Ady. Mint tudjuk, szent okokból. Igen, azt akar, mert azért van. Az élet meg a szent ok. Nem illik ezt ma figyelembe venni, az élet nem akar élni. „Szent ok”? Az meg mi is?

Ma „modern” orvostudomány van, nagyszerű gépek, ketyerék, melyek nagyszerű képeket és értékeket, vagyis számsorokat alkotnak. Valóban, kép, nagyszerű.

Pláton barlangjának falán is remek moziképek peregtek.

Amikor Conrad Röntgen Würzburgban, (szeretem ezt a géniust, hiszen remscheid-lennep-i, Wuppertal környéki fiú – életem nagy földrajzi része...) meglátta saját kezének csontját a karikagyűrűvel, megállapította, hogy a kép jó.

Ma illik feltenni a kérdést, hogy a „sztetoszkóp” a dokkancs nyakában bugyuta státuszimbólum-e, vagy használható vizsgáló eszköz. Na igen, jó, jó, ha megfelelően „digitalizált”, azaz különböző programok és „app”-ok dolgozzák fel a hangélményt, tárolják továbbítják, bűvészkednek vele. „Objektívek” lesznek.

Az igaz, hogy a „lőszórpárna” zizegését, a heveny tüdőgyulladás hallgatósági jelét ma nem nagyon lehet elsajátítani. Hiszen senki sem feküdt életében lőszórral borított matracon.

Ma „memory-szivacson” fekszik a szendergő. Az meg nem zizeg. Különösen úgy. A fiatal orvosjelöltek általában meg is kérdezik, hogy milyen az, hogy „lőszórpárna tapintatú”? A válasz erre általában: hát amolyan tudószerű tapintása van...

A fizikális vizsgálat megkérdőjelezhető, mert a hatékonyság és sikerszázalék bizonytalan mérések alapján sem kielégítő. Ez megfelelő digitalizációval javítható... Objektívizálható. Az jó?

Az orvos-beteg kapcsolat akkor kezd elmélyülni, interperszonálissá válni, amikor az alig „objektívizálható” fizikális vizsgálat során létrejön az első testi kapcsolat. Intimitás nélkül mélyebb érzés, bizalom nem létezik. Orvoslás pedig két személy egymás iránti, kölcsönös, intim bizalma nélkül annyi, mint zokniban mosni a lábat. Nincs képadó csoda, nincs adatfeldolgozó neurózis, nincs app, nincs digitális üresség. Két ember között az 1–0 soha nem fog működni!

Az élet nem tervezhető, az élők nem gépek, nem számsorok, nem algoritmusok, nem „objektívizálhatók”, mert az élők individuálisak. Tervezhetővé, egyszersmind uralhatóvá akkor lesznek, ha nem élnek. Egyébként sem a „tervező”, sem a „tervezett ember” nem éli túl önmagát és egymást sem.

Naponta áradó hírek, naponta mellre szívható, kétségbeesett tehetetlenség, mely szétterül a világban, mint a miazma. „Covid-19”. Percre tudható, bár percre érdektelen, vajon mennyi mindenki fertőződött meg. Szerethető magyar nyelvi szépség ebben az áldatlan ködben, ahogyan illetékes főorvos aszszony jelenti minden csatornán: „...ennyien pedig már meggyógyultak.” Örvendés! Orvosi győzelem? Nem valószínű, hiszen nem nagyon van szer, amitől pedigmárrá válhatunk. Szervezetük, erejük, szerencsájuk és – kockáztassuk meg, őrangyaluk – tette őket pedigmárrá.

A nagy fejlettséggel rendelkező orvostudomány, a korlátlan lehetőségekkel megáldott emberiség, a csodaokosság és sosemvolt intelligencia, a digitális forradalom és az azt kihasználó, mindenséget átfogó, binér (objektív) elmeállapot állítólag ural mindent. Ám ha nem, hát mégis, mert van egy app. Ám ha még ez sem segítene? Akkor az, aki nem használja, csökkent, retro, elmaradott, nyugger, (müllerceciliásan:) „idős, krónikus beteg”, Ó az ok. Férges. Akár hullhat is, mint az a körte, ami pedigmár a fa alatt van. Apphasztalan. (No pályinka má ebbű se léssen.)

A XII. századi híreket olvasgatva tudható, a pestis átkozott járvány. Városok haltak ki. Netán mégsem? Megtalálták a védekezés módját, a karantént. A városkapunál „lélek az ajtón se be, se ki”. Ha mégis..., lövés dördült.

A „pestisdoktor” hosszú csőrű maszkot viselt. Nem bohóckodásból, hanem azért, mert ebbe helyezte azokat a füveket, gázokat, melyeknek fertőtlenítő hatásáról meg volt győződve.

Gottfried Benn Jertek –

Jertek, és folyjon a szó,
ki szót bír, nem halott,
legyen habár nyaldosó
lángtól szorongatott.

Jertek – és mondjuk: a kék,
és mondjuk: a piros,
füleljünk, hallga, a tét:
szólni vagy halni most.

Sivatagokban, magad,
Góbiszürkeségben –
babér, vigasz – volt havak,
nők: mint a mesékben,

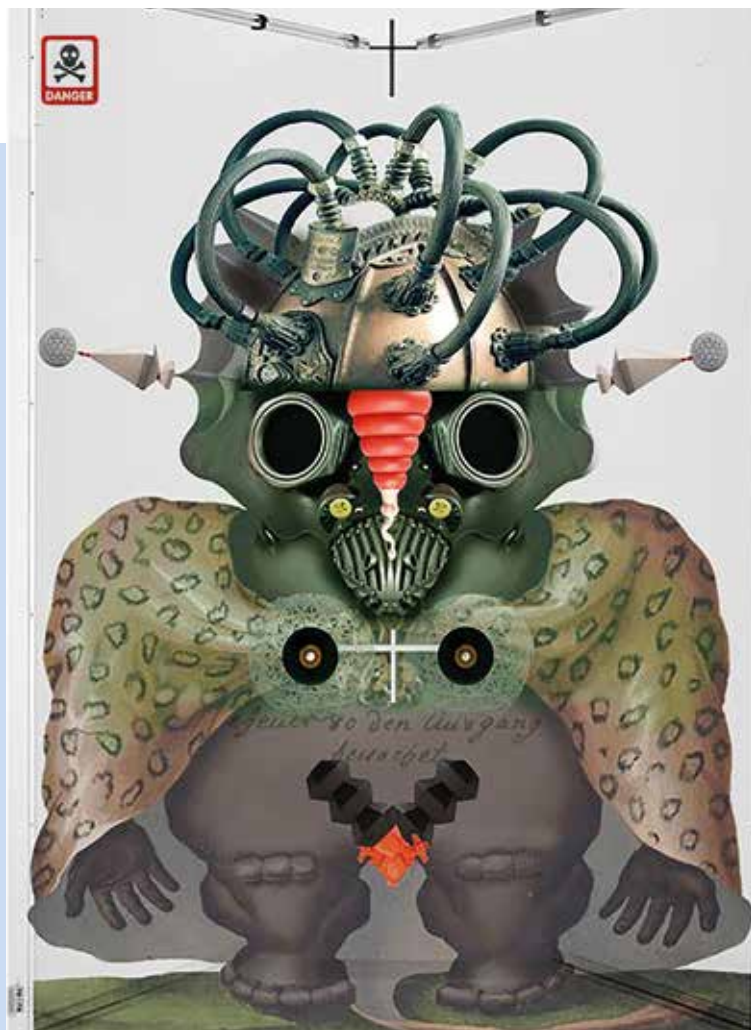
már a sziklákhöz közel,
ismered rossz hajód –
nyíljon az ajak, jövel,
hangot ki, szóra szót.

Németből fordította: BÉRCZY JÓZSEF

Ezeken keresztül vette a levegőt. (FFP hányas is?) Ha néhány, a XX. század elején készült fényképet megnézünk, a spanyolnáthás kórtermek nagyon hasonlítanak a mai szükség- azaz konténerkórházakhoz. Az ápolók mind maszkot viseltek. Akkor... (1921) A számok kilátástalan emelkedése, kijárási tilalom (lockdown, netán shutdown, netán ezek „része”, középkorilag karantén), maszkviselés. (Lehetne madárcsőrű?) A vidám középkor visszaköszön.

„Miattuk kell hazamenni,
miattuk nem lehet tombolni
a marihuánagőzös estéken ezrével...”

Az elhunytak nagy többsége idős, krónikus beteg (volt). Elhunyt a férgese. Azok, akik a lendületes, bulizó, ezerrel szórakozni vágyó, dolgozni nem tudó, mert semmihez nem értő „fiatal” életét lehetetlenné teszik. Miattuk kell hazamenni, miattuk nem lehet tombolni a marihuánagőzös estéken ezrével, miattuk nem lehet délelőtt 10-kor a plázában teke-regni, miattuk van minden. Így van. Miattuk. Nem miattunk. Nem mások miatt, hanem csak amiatt, hogy az emberi intelligencia valahol elmaradt a XII. századnál. Ami azóta más, csak görögtűz. De hiszen volt, ahol azt is bevetették a járvány ellen. Vagy csak szórakozás volt? Ki tudja.

Covid-19 II. – Horkay István elektrográfija

Online oktatás

Felkelt a nap ma is. 6 óra körül lehet. Dalol a rigónk... ez a dolga. Rend van az életében. Senki sem vár el tőle olyasmit, ami nem az ő feladata. Röpköd, füttyül, és visz friss kukacot a kicsinyeinek.

Megyek kávé főzni, reggelizni... megnézem a kertet, kíváncsi vagyok az eprekre, a levendulákra, a víztárolókra... menyinyi eső esett az éjjel... kicsit kihúzatam a hátamat a cseresznyefára felszerelt trx-szel... hogy jól induljon a mai menet.

A feleségem is felkelt, reggelizik... prütyög a telefonja... jönnek a feladatok... egy ideje nincs iskola a járvány miatt, nincsenek tanórák, csak feladatok vannak – Kakaó! – Piri is ébredszik... kimasszírozza a többiekét is az álmukból. Kaja nekem, kaja nekik, pakolás, rendezkedés, készülődés, mosogatás... feladatkiosztás... – Apu indul! – puszi, puszi!

– Fáj a hasam. – Kaki, pisi? – Nem kell. – Ittál eleget? ... – Nem értem a házit! – Mit nem értesz? – A felületszámítást nem értem. – ... – Anyu, a Piri hányt. – ... mosás, takarítás, fürdés, pocakmelegítő... – Na mutasd azt a tankönyvet! ... felület, hogy is van az... Piri megint hányt. – Oké, nem szeretnénk kórházba menni. Piri, be kell adnom egy kúpot! – Nem szeretnéééem. – Kéterszerpí szorozva a magassággal... – Kell a kúp kicsim, nincs mese. ... – Engedjétek már be a kutyát, szétkaparja az ajtót! – Pring-pring: – Izabell, kaptál egy egyest énekből. – Nem tudom, mire... – Őőőő, Bartók Bélára. – De anyu, az az előző félévben volt... – Piri, csináltam egy kis párolt almát, egyél abból... jobban van, hála a jó égnek... te-regetés, ebédfőzés... – Hogy állsz az úszásházival? ... úszásból ház... csengetnek, a postás, a kutya megőrül, kiront... – Anyu, a molekulárcsok hogy is vannak? ... ebéd, kaja – Kakiltam – De miért a bilibe? ... bili, pince, lépcső... hármas, kettes, egyes, egyesek... kréta, redmenta, classroom, meet, zoom, google, skype, messenger, facebook, bug, ping... pong...

...feladatok, feladatok és számonkérés... számonkérése a nem is tudjuk miből, nem is tudjuk, minek... Talán annak, hogyan tudjuk megérteni újra, mi az a kovalens kötés, mi jellemzi a pókszabásúak rendjét, milyen alakú a csiga emésztőrendszere, hány elektront vesz fel a klór atom... és elmagyarázni a gyerekeknek, mert jelenleg a pedagógus számonkér... ő nem magyaráz, nem segít, számonkér... és értékel... vagy inkább büntet... a gyereket, a szülőket... meg önmagát...

Pedig lehetne ez másképp is...

Lassan vége a tanévnek... Tartottam (és még tartok is) online órákat, skype-on... akkor vagyok ott a gép előtt, amikor az óra van (hála az iskolai vezetőség döntésének, órarend szerint mennek az órák), ha valaki igényli a segítséget, akkor tudok segíteni így, online is... a képernyőmegosztás fantasztikus, ha éppen a túlterhelt vonalak és rendszerek is úgy gondolják, még működik is... tudok magyarázni: a diákok hallják a hangomat... a megosztással ők is meg tudják mutatni, hogy mit művelnek, vagy éppen hol akadtak el... nem várom el, hogy a szülők vegyék át a munkám egy részét... persze nyilván nem baj, ha segítenek... mondjuk a szoftverek telepítésénél... de az sem baj, ha valaki a telefonján bütyköl... nehéz helyzet, de nem verre megy... senkinek sem adok egyeseket...

Remek munkák születtek... néhány diák meglepett rátermettségével, tehetségével és teljesítményével... ebben az emberpróbáló helyzetben is... nekik dicséretes ötöst fogok adni év végén. A pozitív megerősítést sokkal fontosabbnak tartottam mindig is, mint a büntetést, megrovást...

Hajrá Tehetség! Hajrá Emberség!

Hajrá Empátia!

CSERNÁK BÁLINT

CSERNÁK BOTOND

Hajónapló

(harmadik rész)

Az északi sarkkörön túl

Az utazás célja elsősorban a sarki fények (aurora borealis) „vadászata” volt, mellette itt található a világ legszékibb sörfőzdéje, botanikus kertje és planetárium is. Régóta terveztük az utazást, de valami mindig közbeszólt... többször törölték is a járatot.

Reggel 9-kor négyen indultunk az útra, először Osloba autóval egy 5 órás út, itt terveztük meg, hogy körülbelül hol fogunk megszállni, hogyan bérlünk autót, és hogy egyáltalán mit is fogunk csinálni a következő pár napban, nem kapkodtuk el... aztán innen repülővel még északabbra.

Este kilenc körül érkeztünk meg az első szállásra, ahol azonnal tájékoztatott minket a recepció, hogy ha tíz óra előtt nem érkezünk meg bármely vendéglátó egységbe, akkor már nem tudunk bemenni... itt épp így vannak a korlátozások... oké... siessünk ne késsünk... a táskáinkat fel se vittük a szobába, lent hagytuk a lobbiban... itt nem kell féltetni az értékeket, már korábban megtapasztaltam, hogy még az autót sem zárják az emberek, a kulccsal együtt ott hagyják szinte bárhol, a lakásokat sem zárják, kerítést is csak néha látni... szóval elcsíptünk egy szimpatikus helyet, pár

helyi sör le is csúszott, miközben terveztük a másnapot, és még tippeket is kaptunk, illetve itt tudtuk meg, hogy ilyenkor már nem süt a nap a környéken, délelőtt 11-től délután kettőig van nappal, de az is inkább szürkület, és a következő pár napon borús, felhős lesz az ég... ami persze nem túl előnyös, ha akarod látni az aurórát. Ennek tudatában feküdtünk le, korán kell indulni...

A kelés úgy 8:30 körül sikerült, teljes sötétségben, miközben reggeliztünk, és néztünk ki az ablakon, olyan érzésünk volt, mintha az emberek hazafelé, nem munkába vagy iskolába tartanának. Tíz körül bepattantunk a bérelt terepjáróba, fedezzünk fel pár közeli fjordot. Ahogy kiértünk a városból, a híd után többen is sárkányszörföztek a -2 fokban, óriási szélben, nem gondoltuk volna, hogy olyat látunk, amiről azt hittük: az egyenlítőhöz közeledve gyakoribb. Kaldfjord, Ersfjordbotn, Tromvik. A megálló, ebben a sorrendben, és még a nap is kisütött nekünk... mind a három kihagyhatatlan megálló, ha errefelé jár valaki, csodásak... a fények, a levegő, a víz tisztasága, a nyugalom és csend; a természet...

*...csodásak... a fények, a levegő,
a víz tisztasága, a nyugalom
és csend; a természet...*

Késő délután értünk vissza a városba, először egy kis főkaetetéssel folytattuk a napot... aztán estére jött a sörfözde, a nap zárása... korántsem zárása igazából... a mellette lévő legreggebbi pubban történt, ahol még igazi farmerek és halászok koccintottak. Este volt már szépen, így megindultunk a fényeket „vadászni”, több órát bolyongtunk a városon kívül, mindenféle alkalmazás segítségével, hogy ráakadjunk a fényekre... Tíz óra környékén próbáltunk valami szállást foglalni, találtunk egyet Aurora Observatory néven, meglepően olcsón... menjünk ide... a megadott cím a semmi közepére vezetett minket... a közelben találtunk egy házat, hátha tudnak segíteni, hát ők soha nem hallottak erről a szállásról, a képre is azt mondták, hogy ők még nem látták ezt a házat, pedig itt laknak már vagy húsz éve... kezdtünk kicsit kétségbe esni... végül felvetette Jonathan, aki spanyol volt, és köztünk is volt egy spanyol, hogy szálljunk meg nála, így hamar megoldódott a probléma... úgy éjfél lehetett, amikor bepakoltunk a házba, ahol Jonathan lakik a semmi közepén négy malamut-husky keverékkel együtt... hihetetlenül aranyosak voltak egyébként, sétáltunk is velük kicsit, miközben új spanyol barátunk mesélt történeteket, akár a fényről, akár arról, hogy milyen is itt élni, milyen kimenni a szánnal, a kutyákkal, hogy milyen szabadságban él két éve... Amire megvendégelt minket, több pénzbe került, mint amit fizettünk magáért a szállásért, elképesztő figura volt, azóta is emlegetjük...

Pár óra alvás után megindultunk a Kék-tóhoz, egy kompot is igénybe kell venni, hogy átérjünk a szigetre, ahol található a desztináció, kissé elcsúsztunk időbe, így hívtam a hajóskapitányt, tudnának-e várni pár percet, hát megvártak minket, el se hittük, hogy ilyen megtörténhet, hát megtörtént, ismét.

Szóval megérkeztünk a túraútvonal elejére, egy parkolóba, ahol senki és semmi nem volt, mintha nem is lett volna itt semmi már jó ideje, havazott is rendszeresen... a két óras út előtt még számolgattuk, hogy nehogy időközben teljesen sötét le-

gyen... nem egy nehéz túra, majdhogynem végig egy szinten kell haladni, fantasztikus volt az első 45-50 perc, mindent hó borított, nagy hópihéek hullottak teljes szélcsendben, minden fekete és fehér, mintha egy filmben lettünk volna, az *Aljas nyolcasra* asszociált mindenki (Quentin Tarantino)... egyszer csak elkezdett úgy havazni, és fújni a szél, amelyet még egyikünk sem tapasztalt ez előtt, megfordult a fejünkben, hogy vissza kéne fordulni... menjünk még egy kicsit azért, már nem vagyunk messze... nem lehet, azonnal forduljunk vissza, már nem is látjuk az útvonalat, annyi hó esett, hogy nemcsak a lábnyomainkat, de még a jelzéseket sem látni... sötétedik is... egyre hidegebb van, egyre jobban kezd átázni mindenkinek a ruhája, abban sem vagyunk biztosak, hogy egyáltalán jó irányba haladunk-e, kezd veszélyessé válni a kis túra, a telefonok gps-e nem működik, nincs térerő, és a szél és a jeges hó sem enyhül, a fényviszonyok annál inkább romlanak... próbáltunk kicsit gyorsabban haladni, de nem lehetett, szerencsénk volt, mert egy völgy következett, ahol a szél váratlanul csaknem teljesen megszűnt. Itt újra csodás lett minden... hógolyózás, megkönnyebbülés, hóangyal, szórakozás... illetve: ha már a tóhoz nem jutottunk el, mártózzunk meg a Norvég-tengerben, annyira örültünk, hogy kikerültünk ebből a viharból, ezért választottuk a fürdést... Kissé befűtöttük az autót... levetkőztünk, elővettünk pár ruhadarabot, amit már nem használunk, törölközőnek, és nyomás befelé, senki nem emlékszik, mi történt a vízben, olyan sokk volt az egész, csontig hatoló hideg, a vízből kifelé mintha már nyár lett volna...

Ezzel le is zártuk a túrát, innen a repülőtérré vezetett vissza az utunk. Biztos, hogy egyszer még vissza kell jönnünk ide, ha nem is a fényekért, de december elsején a Svensby Norvég-tengerben fürdés kihagyhatatlan...

Ilyés Barbara felvétele

Tíz év múlva itt az éjfé

Négy sürgető világválság és stratégiai megoldásuk

Blair Sheppard, a PricewaterhouseCoopers globális stratégiai vezetője és szerzőtársai e kötetben arra vállalkoztak, hogy rámutassanak napjaink legsürgetőbb válságterületeire, és javaslatokkal álljanak elő, hogy mit is tehetünk ellenük. Állításuk szerint legfeljebb egy évtizedünk van a cselekvésre, különben „itt az éjfé”, és rettenetes következményekkel leszünk kénytelenek szembenézni.

A könyv legfontosabb részeit azok a történetek alkotják, amelyekkel feltárják a jelenlegi helyzethez vezető utat és az abból fakadó következményeket. Mint írják, merész kijelentéseiket nem teheték volna meg, ha nem támasztják alá adatokkal. Kötetükben a történetek, az érvek és a tényadatok olyan elegyét tárják az olvasók elé, amelyben az elbeszéléseket kedvelők, az adatokhoz vonzódók és az elméleti háttérre kíváncsi olvasók egyaránt megtalálják azt, amit keresnek.

...merész kijelentéseiket
nem teheték volna meg, ha nem
támasztják alá adatokkal.

A kötet sok száz, világszerte lefolytatott interjú alapján született meg, melyeket egyesítve a statisztika és az elméleti alapokkal, öt kategóriát azonosítottak, ami a jelenlegi kihívások legjobb leírását adja: 1.) *egyenlőtlenség* – a vagyoni különbségek fokozódása és a középosztály eróziója; 2.) *diszrupció* – a technológia mindent átható jelenléte és kihatása az egyénre, a társadalomra, valamint az éghajlatra; 3.) *polarizáció* – a globális konszenzus megszűnése és a világ széttagolódása, növekvő nacionalizmus és populizmus; 4.) *bizalomvesztés* – a társadalmat fenntartó intézmények iránti bizalom megrendülése; 5.) *életkor* – a négy válság felgyorsítója: a demográfiai trendek nyomása a vállalkozásokon, intézményeken és gazdaságokon. „Nem szoktam vészmadár lenni, de most aggódom” – jegyezi meg Blair Sheppard.

A válságok leküzdésére olyan feltevéseket kell átgondolni, amelyek egyébként már több mint hetven éve maguktól értetődők. Emellett azt javasolják a szerzők, hogy alakítsuk át elképzeléseinket a gazdaságpolitikákról, formáljuk újra a társadalmainkat eddig működtető intézményeket, fékezzük valamennyi ártalmas technológiát, valamint mielőbb találjuk meg a módját széttagolt világunk összekovácsolásának.

A kötet egyik alapkonklúziója, hogy sürgősen át kell értelnünk, merre tartunk, és ebben minden egyes lépés, amit egyenként megteszünk, értékes. Mindenkinek tennie kell valamit, senki sem kivétel. „Kérem az olvasót, döntse el, milyen sze-

repre vállalkozik, és vágjon bele!” – mozgósít a PwC globális stratégiai vezetője.

Blair H. Sheppard a PricewaterhouseCoopers (PwC) stratégiaiért és vezetésért felelős világszintű vezetője. A szerzői csapat öt tagja – Susannah Anfield, Ceri-Ann Droog, Alexis Jenkin, Thomas Minet, Daria Zarubina – az ő stábjába tartozik a PwC-nél, valamennyien a globális stratégiaiért és vezetésért felelős igazgatók. Jeffrey Rothfeder pedig üzleti és technológiai tárgyú cikkeket ír a *New Yorker*, a *New York Times*, a *Business Week* és a *Strategy+Business* című lapoknak, továbbá nyolc könyv szerzője.

A *Tíz év múlva itt az éjfé* című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó (PABooks) korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks webáruházában, a www.pallasathenekiado.hu oldalon.

A kiadó kiemelt figyelmet fordít a közösségépítésre is. Facebook-oldalán (WWW.FACEBOOK.COM/PALLASATHENEKIADO) és podcastcsatornáján (elérhető a Spotify- és az iTunes-plafomokon) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak a megjelenő könyvekről és a hozzájuk kapcsolódó eseményekről.

Juhász Zsuzsanna
Kutyahit

Hányszor hívtam? Kevésszer. Fiatalon tán többször, minden apró gondomnál magam mellé rángattam.

De aztán egyre kevesebbszer. Inkább versenyeztem vele, el-töprengtem, hogy kell-e, hívjam-e. És sokszor lemondtam róla, elengedtem, hátha máshol, másnak nagyobb szüksége van rá.

Mert úgy képzeltem, istennek is egy élete van és egyetlen figyelme, amit használni tud. Hát segítettem neki jól beosztani. Csak akkor kértem, ha én már tehetetlen voltam. Ha kifogytam az ötletekből.

De ez a kutya más, ez az én hívó kutyám. Mert tudja, tapasztalta, hogy amit az asztalomról dobok neki, az mind neki való, az mind ehető. Hát felkapja a leesett papírcetlit is, és viszi.

És tán meg is enné, ha nem venném ki a szájából, mert hisz bennem, ahogy én már nem tudok. Hisz bennem végtelenül.

Debreczeny György
*az úgy
kezdődött*

tudod az úgy kezdődött
hogyan nem tudom hogyan
él se kezdődött
az is lehet

valamiről lehetett
vagy kellett volna
írni valamit
de nem volt kedvem
firkálgatni épp

és nem is sírtam
inkább azt mondtam
hallgatok
és azt hallgattam
amit mondtam

és nem is írtam
és nem is írtam

egyre csak ezt mondogattam én

Debreczeny György
félreolvasások

kötőféken repülnek

mint aki jól végezte szükségét

esemény helyetti tablettá

bunkósisak

Dumakeszi

gangsebesség

ugorj helyest

a tömeg könnygázzal oszlatta a rendőröket

a sampont hagyd a hajón két percig

munka és kacagás

és boldogan haltak, míg meg nem éltek

olyat eszek, hogy magam is megbánom

késelésekre kell számítani a vonatközlekedésben

gondatlanságból elkövetett testi sertés

életgálya-modell

te is fiam, bluetooth

jövő héten már újra lesz időjárás

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukács János, Németh István Péter,

Ország László, Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2021. január, sorszáma: 1/2021

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Búvópatakot* 2021-ben is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.
MINISZTERELNÖKSÉG

9 771588 933004

21001